MALMÖ HÖGSKOLA
Teknik och Samhälle
Urban Utveckling och Planering (UUP)
VT04

Examensarbete

2004-06-07

Sorgenfri industriområdes vitalisering

-ett betänkande ur småföretags perspektiv-

The vitalization of the Sorgenfri industrial area

-a reflection from the perspective of small companies-

Av:
Anto Tomic

Handledare:
Anna Ranger
Mikael Klintman

Sammanfattning

Det här arbetet utgör en av fyra delar i ett projekt om Sorgenfri industriområde. Detta examensarbetes undersökningsobjekt är småföretag (0-49 anställda). Syftet har varit att *undersöka hur småföretag som hyr lokaler inom Sorgenfri industriområde vill att området skall vitaliseras samt vilka möjligheter dessa småföretag tycker att de har att påverka stadsdelen Sorgenfri.*

Det här arbetet visar bl.a. att samhällsaktörers mentala bild av ett stadsdelsområde i högsta grad påverkas och avgörs av stadsdelens befintliga fysiska aspekter (inklusive infrastruktur och lokalisering), verksamhetsutövning och stadsdelens historik. Dessutom har det visat sig att de sociala aspekterna som exempelvis trygghet och kommunikation människor emellan inom ett och samma stadsdelsområde lika mycket avgör skapandet av den mentala bilden. Småföretagarnas start- och landningsbana dessutom är ”kundperspektivet”. Man utgår från i vilken utsträckning industriområdet gör det möjligt för samtliga att tillfredsställa kundernas behov.

Dessutom identifieras fler problemområde som kännetecknar industriområdet och därmed har negativ inverkan på företagsverksamheten. Stark trafikerade gator, otrygghet, dålig kontakt företag emellan, kriminell verksamhet, nedgånget område, ändamålsinriktade byggnader och områdes frånstötande ”portal” är de mest framträdande problemområden.

Därutöver visar det här arbetet att den enskilda samhällsaktörens ekonomiska andel i samverkansprocessen avgör själva påverkningsgraden. För att kunna aktivt delta i de olika samhälleliga angelägenheterna behövs ofta både pengar och tid, vilket småföretag ofta inte har.

Arbetets övergripande slutsats är att problemet i första hand gäller *hur kapaciteter som redan finns i Sorgenfri industriområde kan organiseras till en sammansatt policy (strategi), inte om resurserna som sådana är tillräckliga.*

Nyckelord: småföretag (0-49 anställda), stadsplanering, industriområde och vitalisering.

Abstract

This study is one of four individual parts, which jointly constitute a project concerning *Sorgenfri Industriområde*, a rather run-down industrial area located in the central area of the city of Malmö in southern Sweden. The project as a whole has been undertaken with the purpose of finding a direction for the vitalization of the area. The object of study of this particular part is the group of small businesses (less than 50 employees). The aim is *to research how small businesses, which rent their premises, would like the area to be vitalized and which possibilities these businesses believe they have to influence the Sorgenfri area.*

This study indicates that the perception of an area is highly influenced and decided by the areas existing physical aspects (including infra structure and location), current usage and history. Furthermore, the study shows that the social aspects, such as security and communication between individuals within the area, is an equally important factor in forming the perception.

Future attempts at achieving a vitalization are suggested to be focused on new construction, expansion of the service sector, landscaping and formation of green areas and modification of existing building to increase their functionality. Equally important is to systematically enhance the mobility of people, the changing of the image of the area and the creation of meeting places.

In addition thereto, this study shows that the individual's economic share in the joint process for change is a deciding factor regarding the individual's possibility and willingness to influence the process. In order to actively participate in the various public affairs, both time and money are required, which small business often do not have in abudance.

The main conclusion of the study is that the problem in achieving a vitalization concerns *how the existing resources within the Sorgenfri industrial area can be organized into a common strategy, not whether the resources in themselves are sufficient.*

Keywords: small companies (less than 50 employees), industrial area, town-planning and vitalization.

Innehållsförteckning

	Disposition	**6**
1	**Inledning**	**7**
1.1	Bakgrund	8
1.2	Syfte	9
1.3	Frågeställning	9
2	**Metod**	**11**
2.1	Att nå kunskap med hjälp av tolkningar	11
2.2	Undersökningsverktyg	11
2.3	Analys av intervjuer	12
2.4	Validitet och reliabilitet	13
2.5	Urval	15
2.6	Målgrupp	17
2.7	Avgränsning	17
3	**Teori**	**19**
3.1	Organisationers agerande utifrån det institutionella synsättet	19
3.2	Nätverksstyrning som organisationsform	21
4	**Empiri**	**24**
4.1	Problemområde	24
4.2	Det värdefulla	26
4.3	Outnyttjad potential	29
4.4	Den ”rätta” strategin	32
4.5	Nätverksbaserat engagemang	35
4.6	Intressegrupper	38
5	**Analys av empiri**	**42**
6	**Avslutning**	**50**
7	**Diskussion**	**53**
	Referenslista	
	Bilaga 1	
	Bilaga 2	
	Bilaga 3	

Förord

Ett examensarbetes undersökningsämne och delvis undersökningsobjekt bör inte väljas på måfå, åtminstone är det inte fallet i samband med detta examensarbete. Det finns alltid en förhistoria.

Påbyggnadsutbildningen Urban Utveckling och Planering på *D-(magister)nivå* påbörjade jag efter en redan avslutad fil.kand. utbildning i Miljövetenskap (Människa, Miljö och Samhälle) vid Institutionen för Teknik och samhälle på Malmö Högskola. Under utbildningen i miljövetenskap stötte jag bl.a. på en kurs i *Stadsutveckling och urbana livsstilar,* vilken var en inledning till mitt fortsatta intresse för stadsplanering och problematiken kring den. Mitt tidigare examensarbetes undersökningsobjekt var småföretag (0-49 anställda).

Att fortsätta leta efter kunskapsfördjupningen inom ämnet stadsplanering i förhållande till småföretag har därför varit ett självklart urval. Inte minst därför att man mer eller mindre hittar undersökningar som påvisar de olika myndigheternas, förvaltningarnas, kommunernas, intresseorganisationernas, storföretagens m.fl. insikt och/eller uppfattningar om stadsplaneringen av olika slag. Däremot är det långt ifrån lätt att hitta undersökningar och rapporter som behandlar de enskilda småföretagen. Småföretag utgör - enligt NUTEK (2002) - 99 % av alla privata företag i landet och står för cirka 40 % av det totala antalet anställda, omsättningen och nettoinvesteringarna i näringslivet. Det har visat sig svårt att hitta studier som behandlar stadsutvecklingen ur småföretagsperspektivet. Det här arbetet kan uppfattas som mitt bidrag till det undersökningsområdet.

Efter att ha avslutat detta examensarbete vill jag tacka de personer som haft en stor betydelse för mitt arbete. I första hand vill jag tacka samtliga informanter för att de varit villiga att dela med sig en del av sina erfarenheter. Utan dem skulle mitt arbete vara omöjligt att genomföra.

Dessutom vill jag tacka mina handledare Anna Ranger och Mikael Klintman för den uppmärksamhet och inspiration jag fått av dem under arbetets gång. Sist men inte minst går ett speciellt tack till mina studiekollegor Anders Persson, Peer Arkenhult och Cecilia Liedholm för deras synpunkter, kommentarer och det intresse de visat för mitt examensarbete.

Anto Tomic Malmö 2004-06-07

Disposition

I det inledande kapitlet (kap.1) presenteras den bakomliggande orsaken till valet av undersökningsämnet och undersökningsobjekt samt arbetets syfte och övergripande frågeställningar. Kapitel 2 utnyttjas främst till att göra läsaren bekant med vetenskapsteorier och undersökningsmetoden som har använts i syfte att besvara de övergripande frågorna. I kapitlet 3 redogörs för den teoretiska ramen för detta arbete.

Den empiriska delen dvs. informanternas uppfattningar och yttrande rörande Sorgenfri industriområde redovisas i kapitel 4, medan tolkningar och analysen av empiri görs i kapitel 5. I följande kapitel (6) förs till slut funderingar över analysdelen. Kapitel 7 utnyttjas för att diskutera kring funderingar som har väkts under arbetets gång.

1 Inledning

Det här arbetet utgör en av fyra delar i ett projekt om Sorgenfri industriområde, vilket har gjorts i syfte att identifiera ett eventuellt nätverk av idéer i intervjupersonernas berättelser, i förhoppningen att finna några framträdande tankekoncept, eller rentav *en riktning* för Sorgenfri industriområdes vitalisering, vilken betyder *att ge ny fräschhet och livskraft åt Sorgenfri industriområde.* Man kan säga att Sorgenfri industriområde har varit undersökningsämne för alla fyra arbeten. Undersökningsämnet har dock undersökts utifrån olika intressentsfärer (eller aktörer). De intressentsfärerna som har hamnat i fokus för de övriga tre arbetena är fastighetsbolag, de boende samt Kontinentalbanan.[1]

Det som samtliga arbeten har gemensamt - utöver undersökningsämnet - är att vi i förväg har bestämt vissa fokusområden som vi velat att våra arbeten skall behandla. De fyra fokusområdena är:

- *En bild av aktören*
  Vilka konkreta relationer/engagemang har aktören till Sorgenfri industriområde? Hur förklarar aktören sina relationer/engagemang?

- *Aktörens bild av Sorgenfri industriområde*
  Vilka är - enligt aktören - de mest betydelsefulla och relevanta faktorerna för Sorgenfri industriområdes vitalisering?

- *Aktörens bild av andra aktörer/intressenter*
  Ser aktören andra intressenter som har betydelse för Sorgenfri industriområde? Vilka intressenter tror aktören är de som främst kan påverka de viktiga faktorerna för Sorgenfri industriområdes vitalisering?

- *Aktörens syn på sin egen roll*
  Hur ser aktören på sina möjligheter att påverka de viktiga faktorerna?

Detta arbetes vidare upplägg behandlar bara en av de intressentsfärerna, nämligen småföretag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde.

[1] Anders Persson (fastighetsbolag); Cecilia Liedholm (Kontinentalbanan); Peer Arkenhult (de boende).

1.1 Bakgrund

De två vanligaste perspektiven som ligger till grund för politiskt beslutsfattande om samhälleliga angelägenheter är *det territoriella perspektivet* och *nätverksperspektivet.* Den grundläggande skillnaden mellan de två synsätten på stadsutveckling är att det territoriella perspektivet hänger samman med jordbrukssamhället och med politiskt beslutsfattande. Närverksperspektivet kan förknippas med industriell verksamhet och handel. Mark utgör en resurs som har lägre avkastning för jord- och skogsbruk än för industriell produktion. Industri och service använder mark som produktions- och handelsutrymme och avkastningen bestäms i huvudsak av markens lägesegenskaper och bebyggelsens kvalitet. Politiskt beslutsfattandet om samhälleliga angelägenheter har nästan alltid utgått från ett territoriellt synsätt.[2]

Läget har dock förändrats de senaste decennierna. Inte minst på grund av städernas alltmer utökade internationalisering. Den internationellt inriktade staden är inte längre att betrakta som centrum för ett geografiskt område utan som en knutpunkt i ett internationellt nätverk av samverkande och konkurrerande städer och stadsregioner,[3] vilket exempelvis Öresundsregionen med Köpenhamn och Malmö i spetsen egentligen är. Dessa nätverksfaktorer bestämmer i allt högre utsträckning värdet av mark och bebyggelse i de internationella städerna; städer som exempelvis Malmö. Av de anledningarna brukar man vidta stadsbyggnadsåtgärder i syfte att förverkliga den goda (internationella) staden genom att öka dess totala potential och skapa lägesvärde. De stadsbyggnadsåtgärderna resulterar bland annat ofta i något slags vitalisering av gamla centrumområde.[4] En tänkbar vitalisering av Sorgenfri industriområde skulle kunna exemplifiera en sådan ”vitalisering av ett gammalt centrumnära område”.

Sorgenfri industriområdes tänkbara vitalisering skulle beröra många löst kopplade aktörer med olika intressen. Carroll & Buchholrz (2000) hävdar att det räcker att en viss aktör bara har ett slags intresse för att den skall kunna definieras som *intressent*. Det betyder att alla aktörer vars aktiviteter är väsentliga för Sorgenfri industriområdes vitalisering skulle kunna definieras som intressenter. Den alltmer ökade specialiseringen inom olika yrken och sektoriseringen av samhället leder dessutom till att intressegrupper blir allt fler i antalet, vilket

[2] Cars & Snickars (1994).
[3] Cars & Snickars (1994).
[4] Cars & Snickars (1994).

resulterar i att man även kan prata om subgrupper av intressenter.[5] Om man tar det påståendet som utgångspunkt verkar det som att man kan tala om både primära och sekundära intressentgrupper.

Av den anledningen får man inte bortse från vikten av vilka aktörer som besitter de redan befintliga resurserna. Den enskilda intressentens ekonomiska andel i samverkansprocessen avgör ofta själva påverkningsgraden.[6] Den primära frågan handlar möjligen om hur man definierar *resurser*. Om en aktörs engagemang och vilja att påverka också uppfattas som en resurs, då ökar Sorgenfri industriområdes resurskapacitet. Av de cirka 81 företag och organisationer som redan är verksamma i Sorgenfri industriområde tillhör cirka 69 småföretag (0-49 anställda), varav de flesta är inhysta.[7] Dessa småföretags engagemang skulle exempelvis i hög grad kunna understödja uppsättningen av den gemensamma policyn för industriområdets tänkbara vitalisering.

Frågan som blir synlig i det här fallet är om småföretagen som hyr lokaler inom Sorgenfri industriområde hör - enligt de själva och andra aktörer - till den primära- eller sekundera intressentgruppen.

1.2 Syfte

Syftet med examensarbete är att undersöka hur små företag som hyr lokaler inom Sorgenfri industriområde vill att området skall vitaliseras samt vilka möjligheter dessa småföretag tycker att de har att påverka stadsdelen Sorgenfri.

1.3 Frågeställningar

För att nå arbetets syfte genomförs en kvalitativ empirisk undersökning som grundar sig på djupintervjuer. Följande frågeställningar har tjänat som underlag för detta arbete:

- Vilken mental bild av Sorgenfri industriområde har småföretagare som bedriver sin företagsverksamhet i själva industriområdet?
- Vilka är de främsta faktorerna som ligger till grund för skapandet av den mentala bilden?

[5] Carroll & Buchholrz (2000).
[6] Blomberg (2003).
[7] Stadsbyggnadskontoret (2001).

- Vad är det för förutsättningar som - enligt småföretagare - skulle kunna leda till industriområdets tänkbara vitalisering?
- Vilka faktorer bestämmer i högsta grad över småföretagarnas möjlighet att påverka en tänkbar vitalisering av industriområdet?

2 Metod

2.1 Att nå kunskap med hjälp av tolkningar

Undersökningsprincipen för detta examensarbete stöder sig på en kvalitativ hermeneutisk vetenskapsteori. Den bygger på idén att människor har en *livsvärld* som gör att individens beteende och handlingar bestäms utifrån det värde och den mening som hon tillskriver olika företeelser. I sin tur leder det till att varje individ har sin egen livsvärld. Den kvalitativa undersökningens främsta uppgift är att försöka förstå livsvärlden hos en individ eller en grupp individer. Denna livsvärld kan inte observeras direkt. Livsvärlden ligger osynlig bakom beteendet och handlingen. Det som man kan observera är individers beteenden och yttranden. Därefter använder man sig av *tolkning*. Man tolkar det observerbara beteendet/yttrandet. På detta sätt når man kunskap om livsvärlden.[8]

För att man skall kunna tolka undersökningen krävs det dock kunskap redan från början. Man är närmare bestämt beroende av *förförståelse.*[9] Med utgångspunkt i att jag delvis gått igenom de redan existerande studierna inom området (exempelvis Ahl m.fl. 2002) - innan jag gjort egen empirisk undersökning - skulle man kunna säga att jag skaffat mig någon slags förförståelse. Eftersom intervjugranskningarna lett till att nya frågor blivit synliga har jag därefter hela tiden varit tvungen att återvända till den litteratur som finns inom området. Denna växelverkan mellan teori och empiri kallas för *abduktion.*[10]

2.2 Undersökningsverktyg

Undersökningsmetoden som har använts i det här examensarbetet kallas för *kvalitativ forskningsintervju.* De fördelar som man får när man använder sig av den kvalitativa forskningsintervjun blir dock tydligare om man jämför dem med den kvantitativa metoden, närmare bestämt med enkätundersökningen. Genom kvalitativ forskningsintervju får man höra informanterna berätta med egna ord om deras intryck kring ämnet. Dessutom får man ett mer uttömmande svar, än om man använt sig av kvantitativ metod. Det går även bra att ställa följdfrågor, vilket inte är möjligt med enkäter. En annan fördel med djupintervjuer är att man kan dra slutsatser av betoningar och pauser, vilket inte framgår av enkäter. Den kvantitativa

[8] Hartman (1998).
[9] Hartman (1998).
[10] Wigblad (1997).

metoden används för att ta reda på hur många procent som tycker *si* eller *så,*[11] vilket inte är relevant att veta i detta fall. Här är det informanternas svar som är mest betydelsefullt.

För att kunna uppnå syftet med den empiriska undersökningen har jag formulerat halvstrukturerade intervjufrågor (se bilaga 1). Det handlar om frågor som möjliggör för intervjupersonen att tala fritt, samtidigt som intervjuaren får svar på de frågorna som denne egentligen är intresserad av.[12] Det innebär i sin tur att jag inte följt intervjumallen strikt. Utrymme för en mer flytande intervju bör finnas.

Undersökningsmetoden betraktar jag främst som ett verktyg för att nå arbetets syfte, nämligen att undersöka hur småföretag som hyr lokaler inom Sorgenfri industriområde vill att området skall vitaliseras samt vilka möjligheter dessa småföretag tycker att de har att påverka stadsdelen Sorgenfri.

2.3 Analys av intervjuer

Vid analysen av djupintervjuer har jag använt mig av *computer-assisted qualitative data analysis system* (CAQDAS), medan själva datorprogrammet som har använts heter ATLAS/ti.[13] ATLAS/ti bör framförallt uppfattas som ett verktyg som underlättar analysen av intervjuer, dock inte ett verktyg som utgör analysen i sig. Som redan har nämnts i inledande delen har det här arbetet som ändamål även haft att identifiera ett eventuellt nätverk av idéer i de intervjuades berättelser. Allt detta i förhoppningen att försöka finna några framträdande tankekoncept dvs. en riktning för Sorgenfri industriområdes tänkbara vitalisering. Med hjälp av kodning underlättar och möjliggör ATLAS/ti skapandet av ett teoretiskt koncept på ett systematiskt sätt, vilket bl.a. resulterar i att man får en schematisk avbildning av informanternas tankevärld apropå vitaliseringen av Sorgenfri industriområde. I korthet skulle själva arbetsprocessen kunna beskrivas med följande steg:

1. Urval (primary document)

Det primära dokumentet fylls med rådata. Härmed har jag matat datorprogrammet med djupintervjuer som jag genomfört, avlyssnat och så noggrant som möjligt antecknat.

[11] Bell (2000).
[12] Hartman (1998).
[13] För närmare kännedom (http://www.atlasti.de/worktext.shtml)

2. Kodning(code)

Man markerar citaten som anses vara av primär betydelse samtidigt som man kodar de valda citaten med ett eller flera begrepp vilka man bestämmer sig för utifrån egna uppfattningar om de olika begreppens relevans. Olika böjningsform som exempelvis nätverk, nätverksbildning m.m. räknas som unika begrepp. Antal begrepp kan variera. Vissa forskare har exempelvis använt sig av ca 50, medan andra av ca 400 olika begrepp. Med tanke på hanterbarheten har jag haft uppfattningen om att det skulle vara bättre om man använder sig av mindre antal begrepp, dock ej under 50 stycken.

3. Komparation

Ständig jämförelse mellan citaten och de utvalda koderna (begrepp), där man fokuserar på likheter och olikheter de olika citaten och begreppen emellan. Dessutom har man möjlighet att sortera bort och/eller omdefinierar begreppen.

4. Konceptualisering (network)

Utifrån likheter och/eller olikheter sätter man under en och samma familjerubrik (fack) flera utvalda begrepp samtidigt som man relaterar de till varandra. De redan existerande relationssätten som man kan välja emellan är: ”is associated with” (*står i samband med*), ”is part of” (*är en del av*), ”is cause of” (*är orsak till*) och ” contradict” (*motsägelse*). Denna begreppsrelation avbildar schematiskt informanternas tankevärld, vilket i sin tur resulterar i att man får ett tankekoncept vars användningsfält främst bör anknytas till småföretag i förhållande till Sorgenfri industriområde.

Härmed måste påpekas att jag för första gången har använt mig av ATLAS/ti, vilket bl.a. resulterat i att sökandet efter ett tankekoncept parallellt varit en kunskapsintensiv upptäcktsresa kryddad med återkommande nervsammanbrott. Dessutom skulle man kunna säga att denna erfarenhet och rutin som jag har saknat med avseende på användningen av ATLAS/ti har troligen lett till att datorprogrammet inte utnyttjats maximalt.

2.4 Validitet och reliabilitet

För att kunna besvara undersökningens frågeställningar genomförs en kvalitativ empirisk undersökning som grundar sig på djupintervjuer av representativa personer för småföretag (och Företagsgruppen). Därefter tolkas deras yttrande. Tolkningarna kopplas dock till den

institutionella organisationsteorin, nätverksstyrningsteorin och andra litterära exemplar/liknelser/påståenden. På detta sätt riktas uppsatsen mot kravet på *validitet (giltighet)* och *reliabilitetet (pålitlighet).* Validitetsbegreppets egentliga innebörd är att läsaren får en mer fullständig beskrivning av verkligheten. För att den här undersökningen skall uppfylla kravet på reliabilitet måste man kunna göra om undersökningen upprepade gånger samt att andra skall kunna göra samma observation. Dessutom måste undersökningarnas resultat vara detsamma.[14] Genom att redogöra för de källorna som använts och genom att demonstrera undersökningsmetoden beträffande den empiriska delen på ett relevant sätt, är den bakomliggande tanken att vem som helst skulle lyckas med att upprepa denna undersökning. På samma gång är förväntningarna att läsaren skall få en mer fullständig beskrivning av verkligheten.

Det som mest skulle kunna underminera det här arbetets giltighet och pålitlighet berör frågan om kvalitativt urval. I kvalitativa undersökningar går man på djupet i människors föreställningar kring egen omvärld, samtidigt som man söker en bestämd kunskap. Därför väljer man att intervjua personer som kan ge den specifika kunskapen.[15] Kännedom om de personer som ställt upp har den ”rätta” kunskapen, har i detta fall gjorts genom telefonsamtalet. I första skede har bedömningen varit att samtliga informanter *har* denna kunskap som krävts. Under intervjuers gång har det däremot visat sig att informanternas kännedom om ämnet i fråga varierar, vilket ytterligare motiveras i följande avsnitt.

Vid analysen av djupintervjuer har jag för första gången använt mig av datoprogrammet ATLAS/ti, vilket troligen har lett till att det inte utnyttjats maximalt. Det kan underminera det slutgiltiga tankekonceptets validitet och reliabilitet.

En annan omständighet som skulle kunna ha en negativ påverkan på arbetets giltighet och pålitlighet berör förkunskaper. Det finns en risk att de tidigare undersökningarna - exempelvis Ahl m.fl. (2002) - har påverkat det här arbetets frågeställningar och resultattolkningar. Om man däremot förlitar sig på Sharan (1994) kan man inte tala om detta arbetes validitet och reliabilitet i fall man tar hänsyn till uppsatsen som helhet. Det som man i stället bör sträva efter är att diskutera validitets- och reliabilitetsfrågan i relation till undersökningsmetoden som använts; i det här arbetet den kvalitativa forskningsintervjun.

[14] Hartman (1998).
[15] Hartman (1998).

2.5 Urval

Urvalet av intervjuföretag har varit systematiskt. Urvalet har begränsats till:

- Företag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde (oavsett bransch)
- Företag med 0-49 anställda
- Företag som hyr lokalerna (ej företag som äger lokaler eller själva fastigheten)
- Intervjupersonen bör känna till företagsverksamheten (någon som är huvudansvarig, exempelvis ägaren, vd etc.)

Dessutom har förhoppningarna varit att prestera ett representativ urval av småföretag som är verksamma i Sorgenfri industriområde med avseende på vissa demografiska fundament. Särskilt menas här representanter för båda kön och olika härkomst. Man skulle kunna säga att de precis nämnda urvalskriterierna mer eller mindre har uppfyllts, dock med betydande svårigheter. Det har visat sig att antalet kvinnor med bakgrund som småföretagsägare och/eller kvinnor som befinner sig på de högst uppsatta positionerna inom småföretag i Sorgenfri industriområde är väldigt liten. Förklaringen skulle man kunna finna i NUTEK & SCB:s (2002) undersökning där man kommit fram till att kvinnliga företagare ofta driver butiker och tillverkar livsmedel medan männen i större utsträckning driver grossistföretag eller mekanisk verkstad. Butiker och livsmedelstillverkning är inte någonting som karakteriserar Sorgenfri industriområde. Gällande personen med utländskt påbrå har svårigheten haft en annan infallsvinkel. Det har visat sig att det i Sorgenfri industriområde finns en betydlig andel småföretag som ägs av personen med utländskt härkomst. Däremot har det varit enormt ansträngande att hitta dem som är villiga att ställa upp för intervju. En av orsakerna till detta skulle kunna vara att de flesta av dem som kontaktats haft en föreställning om att de har begränsad språkkunskap, vilket kan förorsaka missförstånd av olika slag. En annan orsak skulle kunna vara att man haft en uppfattning om att det inte är effektivt att satsa tid och engagemang på någonting som inte *direkt* har med deras företagsverksamhet att göra. Däremot skulle man kunna ifrågasätta de två sistnämnda urvalskriteriernas relevans i det här samanhanget. Skulle intervjuerna vara ännu mer innehållsrika och givande i fall man inte haft de två sistnämnda urvalskriterierna? Om i fokus för intresse alltså bara hamnat personernas kännedom och kunskap inom sakfråga och inte även deras härkomst och könstillhörighet. Det är en fråga som lämnas obesvarad här.

Kännedom om småföretagen som ingår i urvalet har delvis underlättats av Stadsbyggnadskontoret, i och med att man redan haft tillgång till listan över företag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde. Eftersom den listan daterar från 2001 finns det en risk att antalet företag som är verksamma i industriområdet under tiden ökat respektive minskat. Samtidigt är det svårt att tro att detta företagsantal förändrats drastiskt. Samtliga informanter kontaktades för första gången via *e-mail* och därmed informerades de om undersökningens övergripande syfte. Längden på de inspelade intervjuerna har varierat mellan 45 och 60 minuter. Följande personer har intervjuats:

- *Gunnar*; ägaren till en reklamfirma med 3 anställda, vars företagsverksamhet bedrivs i Sorgenfri industriområde sedan 3 år (2004-03-10)
- *Bertil*; ägaren till en mekanisk verkstad med inga anställda, vars företagsverksamhet bedrivs i Sorgenfri industriområde sedan 1988 (2004-03-16)
- *Julia*; ägaren till ett bageri med inga anställda, bortsett från extra arbetare som anlitas när det finns behov. Hon har utländsk härkomst och bedriver bageriverksamhet i industriområdet sedan 1½ år tillbaka (2004-03-18)
- *Martina*; ekonomiansvarig (och verksamhetsansvarig i vd:s frånvaro) för ett grossistföretag. Företaget har 15-tal anställda och verksamheten bedrivs i industriområdet sedan 70-talet (2004-04-15)
- *Stellan*; ägaren till en firma för import och distribution av film med ett fåtal anställda. Han har utländsk härkomst och bedriver sin företagsverksamhet i Sorgenfri industriområde sedan 12 år (2004-04-16)

Dessutom intervjuades representativa personer för *Sorgenfri Företagsgruppen* (2004-03-01) och *Näringslivskontoret* Malmö stad (2004-02-27). Sorgenfri Företagsgruppen är en ekonomisk förening som dessutom ingår i *Sofielunds Företagsgrupp*. Intervjuerna med representativa personer för Företagsgruppen och Näringslivskontoret bör i första hand uppfattas som *referensintervjuer*, vars främsta syfte har varit att skaffa något slags övergripande förkunskap om sakfrågan. Eftersom denna uppsats bakomliggande tanke bl.a. är att ge Malmö stad en bild av några betydelsefulla aspekter kring vitaliseringen av industriområdet, snarare än en *bild av sig själv*, har jag emellertid medvetet undvikit att återge Näringslivskontorets - som kan uppfattas som Malmö stads representant - perspektiv. Dock har det varit svårt att uppfylla det kravet helt och hållet, vilket har resulterat i att ett ”delperspektiv” återgivits i specifika samanhang. Med tanke på att Företagsgruppen kan

uppfattas som en representativ intresseförening för det privata näringslivet i Sorgenfri industriområde - däribland de intervjuade småföretagen ingår - återges däremot deras perspektiv i ganska hög grad i uppsatsen.

Det här arbetet utgör en av fyra delar i ett projekt om Sorgenfri industriområde, vilket har resulterat i ett visst samarbete med tre andra personer som undersökt Sorgenfri industriområde ur andra infallsvinklar. Det har bl.a. inneburit att vi haft tillgång till varandras genomförda intervjuer. I vissa sammanhang har jag funnit som relevant att använda mig av samarbetskollegors intervjuer, dock bara i syfte att förtydliga redan uttalade kommentarer.

Härmed påpekas dessutom att samtliga namn i texten är fingerade, med tanke på de etiska konsekvenserna. Risken för att en undersökningsperson/företag lider skada skall - i enlighet med Kvale (1997) - vara så liten som möjligt. Med andra ord får man inte bortse från ansvaret som man har inför informanterna.

2.6 Målgrupp

En förhoppning är att det här arbetet utgör en del av underlaget för Malmö Stads vidare funderingar om vitaliseringen av Sorgenfri industriområde genom att återge koncept som förefaller väsentliga för den studerade aspekten.

I korthet är det uppenbart att det utgås från att målgruppen mer eller mindre redan känner till sakfrågan. Enligt Backman (1998) innebär det att jag främst vänder mig till en beslutfattarmålgrupp. Dock påstås det i fortsättningen att beslutfattarmålgruppen är sammansatt av både lekmän och experter. Det är att hoppas att även de läsare som inte är insatta i sakfrågan får en känsla av att de fått något slags kunskap. Ännu större förhoppning är att det inte bara förblir *en känsla* av kunskap, utan att de får en egentlig kunskap.

2.7 Avgränsning

Detta arbete är främst inriktat på att undersöka specifika - de intervjuade - småföretags inställning till sakfrågan. Det skulle vara irrelevant att säga att informanterna *avspeglar* småföretag i Sorgenfri industriområde. Denna undersökning har - med andra ord - *inte* som mål att presentera generella slutsatser om den bakomliggande populationen. Däremot skulle

man kunna påstå att undersökningen identifierar *tankekoncept* som råder inom de intervjuade småföretagens omvärld apropå vitaliseringen av Sorgenfri industriområde.

Småföretagsbegreppet kan definieras på många sätt. De två vanligaste sätten är att man fokuserar på antingen företagets omsättning eller dess storlek (antal anställda). De Statliga offentliga utredningarna som stötts på definierar småföretag utifrån företagsstorleken. Därför används denna indelningsgrund även här. I SOU (1998:77) definierar man företag med 0-49 anställda som *småföretag*, vilket kan vara något vilseledande eftersom hela 99 % av landets företag ingår i denna kategori. Samtidigt bör man vara medveten om att antalet anställda inte är tillräckligt som indelningsgrund, eftersom ett företag med få anställda kan exempelvis ha en stor omsättning.

Med ”vitalisering” avses i det här arbetet - i likhet med den gängse definitionen av ordet - *att ge ny fräschhet och livskraft åt något som börjat åldras*[16]. Exempelvis kan en stad eller en stadsdel vars aktivitetsnivå och funktion stagnerat, eller försämrats i förhållande till andra, återfå sin livskraft genom en vitaliseringsprocess. Genom det här arbetet exemplifieras vitaliseringsbegreppet.

Examensarbetes undersökningsobjekt är inhysta småföretag, dock inte småföretag som även äger lokaler där verksamheten bedrivs och/eller småföretag som även äger fastigheten där anläggningen finns. Allteftersom jag utgår från att dessa småföretags påverkningsmöjligheter ökar i de två sistnämnda fallen.

[16] jfr Nationalencyklopedin

3 Teori

3.1 Organisationers agerande utifrån det institutionella synsättet[17]

Den teoretiska ramen för examensarbete är bl.a. inom *den institutionella organisationsteorin*, där menas att organisationer agerar efter de mönster och regler som organisationerna själva utvecklar när de samspelar med varandra. Dessa mönster och regler legitimeras av organisationer genom att de hittar normativa förklaringar för dem. Så småningom tar organisationer de normativa förklaringarna för givna och anpassar sig till dessa nya institutioner. En institution uppkommer med andra ord då nya *värderingar* och *normer* skapas. Det är *de gemensamma* normerna och reglerna som de olika organisationerna samlas kring. Allt detta händer i det så kallade *organisationsfältet*.

Inom ett organisationsfält medverkar organisationer som är institutionellt förenade genom att de ägnar sig åt samma typ av verksamhet eller att de är beroende av varandra, exempelvis geografiskt. Organisationer i organisationsfältet är också ömsesidigt medvetna om att de ingår i en gemensam företagsamhet, exempelvis att de allihopa är företagare. Dock handlar det inte bara om en omvärld av konkurrenter, köpare och leverantörer. Det handlar inte heller bara om relationer mellan säljare och köpare. I ett organisationsfält ingår ***alla*** de organisationer som är relevanta för varandra. De organisationerna som ingår i ett och samma organisationsfält kan vara leverantörer, kunder, konkurrenter, grannliggande företag, myndigheter, förvaltningar, intresseorganisationer etc.

Hur ett organisationsfält skall avgränsas beror dock på arbetets syfte. Organisationsfältets avgränsning i detta examensarbete är (små)företag som bedriver sin verksamhet i *Sorgenfri industriområde*. Av den anledningen skulle man kunna säga att organisationsfältets avgränsning i detta arbete är av geografisk natur. Dock får man inte bortse från att även andra organisationer som inte är stationerade i Sorgenfri industriområde kan vara relevanta i det här fallet; organisationer som exempelvis Näringslivskontoret och/eller Malmö Stad (se Fig. 1.):

[17] Avsnittet bygger huvudsakligen på Ahrne & Hedström (1999).

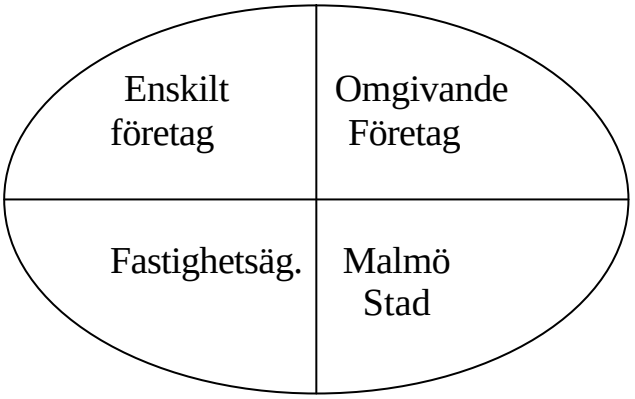

Fig. 1. Exempel på hur Sorgenfri industriområdes organisationsfält skulle kunna se ut.

Vad är det som påverkar en organisations sätt att agera? I enlighet med den institutionella organisationsteorin agerar organisationer i ett organisationsfält på en omvärld som består av andra organisationer som reagerar till sin omvärld. Detta leder till att omvärldens värderingar och normer ligger till grund för och påverkar organisationens handlingar, även om det inte alltid blir som organisationen vill. Organisationens agerande beror dock inte bara på andra organisationer i fältet, utan även av personligheterna hos organisationens (läs företags) ledare. I företagsledarnas tolkningsprocess blandas de externa kraven - exempelvis Malmö Stads eller andra företags påtryckningar - med de interna önskemålen. Om organisationen däremot inte avspeglar dominerande värderingar och normer i verksamhetens miljö kommer den att få ett legitimitetsproblem i förhållande till omvärlden.

Syftet med mitt examensarbete är att undersöka hur små företag som hyr lokaler inom Sorgenfri industriområde vill att industriområdet skall utvecklas samt vilka möjligheter dessa småföretag tycker att de har att påverka stadsdelen Sorgenfri. Med andra ord försöker jag att bl.a. ta reda på värderingar och normer som råder inom de intervjuade småföretagens organisationsfält/omvärld apropå vitaliseringen av Sorgenfri industriområde.

Förutom de ovan nämnda krafterna som påverkar en organisations sätt att agera finns det ytterligare en faktor som har inverkan på organisationen. Denna gång skulle man snarare kunna prata om en *påverkningsprocess.* Processen beskriver en företeelse där en eller flera dominerade aktörer inom organisationsfältet utformar värderingar och normer som andra organisationer ”tvingas” följa. Ett exempel skulle kunna vara att en eller flera stora organisationer/företag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde försöker på ett

eller annat sätt sprida sina värderingar och önskemål kring Sorgenfri industriområdes vitalisering, vilket i sin tur skulle kunna påverka småföretagarnas agerande. Denna påverkningsprocess skulle kunna resultera i att andra organisationer och/eller (små)företag inom fältet börjar imitera de dominerande organisationerna:

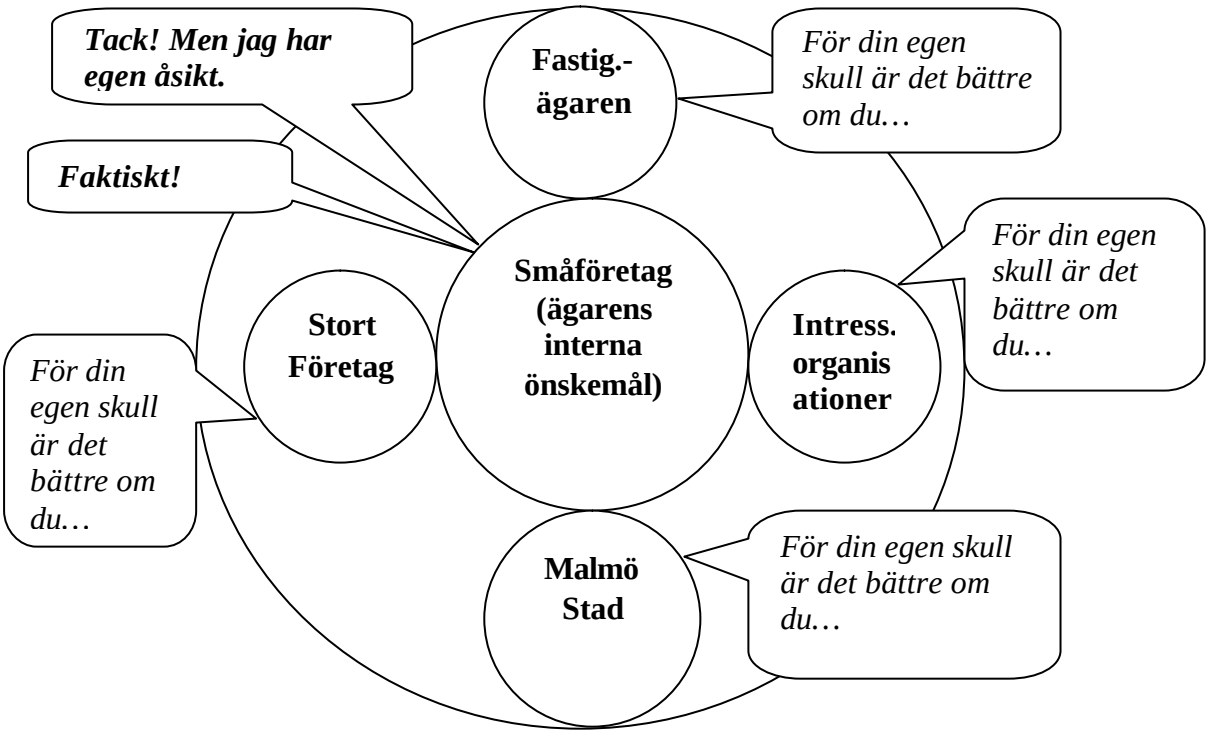

Fig. 2. Exempel på den möjliga påverkningsprocessen inom Sorgenfri industriområdes organisationsfält.

3.2 Nätverksstyrning som organisationsform[18]

Man skulle kunna säga att politik handlar om att finna kollektiva lösningar på gemensamma problem och angelägenheter. Det handlar om att genom kollektivt handlande komma fram till en gemensam strategi (*policy*) i olika frågor. Lokala samverkansnätverk kring avgränsade samhällsproblem (*nätverksstyrning)* kan därför ses som nödvändiga instrument för att säkerställa legitim och effektiv offentlig politik. Fler aktörer i samverkan innebär inte bara mer resurser och bättre koordinering, utan också att flera aktörer får möjlighet att delta i policyutvecklingen. Med andra ord skulle man - å ena sidan - kunna säga att större fragmentering skapar bättre grogrund för multiaktörslösningar. Å andra sidan skulle denna

[18] Avsnittet bygger huvudsakligen på Hertting (2003).

nätverksstyrning kunna uppfattas som en organisationsform och en formel för politik i fragmenteringens och osäkerhetens tid.

Som följd av det skulle man kunna säga att ett visst projekt genomförs genom nätverksstyrning när: ”/ …/ *en uppsättning ömsesidigt beroende aktörer som frivilligt organiserar sig kring funktionellt och/eller geografiskt avgränsade policyproblem i informella samarbetsformer och som koordinerar sina handlingar genom förhandlingar utifrån uppriktigt tillhandahållen information i avsikt att öka sin implementeringskapacitet med maximalt bibehållen autonomi (Hertting, 2003:51)”*. I korthet skulle nätverksstyrningen ses som en uppsättning av regler:

Regler (Dimension)	Nätverksstyrning
(1) Positionsregler	Resursinnehavare, berörda intressen
(2) Gränsregler	Fri entre´, fri sorti, informella erkännande av ömsesidiga beroende
(3) Omfångsregler	Funktionellt och geografiskt avgränsat policyproblem
(4) Auktoritets- och procedurregler	Deltagarna kan agera själva men är beroende av samarbete med varandra för att mobilisera maximal implementeringskapacitet
(5) Aggregeringsregler	Förhandlingar krävs för att deltagarna skall kunna samordna sig och mobilisera resurser
(6) Informationsregler	Uppriktigt utbyte av information om föreställningar och preferenser
(7) Nyttoregler	Inflytande, maktbyte, att bli hörd

Källa: Hertting (2003:51)

Tabell 1. Regler (dimensioner) som leder till bildningen av nätverksstyrning.

Nätverksstyrningens strategi är däremot ganska tvetydig i sin grund. Den bygger å ena sidan på att aktörer är beroende av varandra, å andra sidan på att de faktiskt kan villkora sitt

agerande och därmed har en möjlighet att agera på egen hand, vilket kan resultera i sämre implementeringsförmåga. Man skulle kunna förvänta sig att en rationell aktör kommer att uppge precis så mycket autonomi som behövs för att etablera en institution som möjliggör effektiv implementering av aktörens egna mål. Inte mer. Av denna anledning skulle man samarbetsproblem i nätverksstyrningen kunna sammanfatta med:

Samarbetsproblem	Etablera samarbete	Upprätthålla samarbete
Fripassagerarproblemet	Incitament att inte etablera	Incitament att inte stödja
Solidaritetsproblem (Försäkringsspelet)	Information krävs	Tillit krävs
Generositetsproblem (*Battle of the sexes*)	Svårt att koordinera	Generositet krävs

Källa: Hertting (2003:53)

Tebell 2. Samarbetsproblem som kan uppstå inom nätverksstyrning samt möjliga bakomliggande orsaker till dessa.

Fripassagerarproblemet handlar rent empiriskt om att alla aktörer har nytta av en informell samarbetsinstitution som omfattar alla berörda. Men för den enskilde är det bäst om alla andra engagerar sig för detta, medan hon själv inte anstränger sig utan försöker vara en fri- eller gratispassagerare. Om de flesta aktörer i en och samma policyprocess agerar på detta sätt då undermineras policyprocessen och inte minst själva nätverksstyrningen.

Solidaritetsproblemet handlar om att det även i gynnsamma situationer kan vara svårt att etablera och upprätthålla samarbete eftersom aktörerna är osäkra på varandras uppfattning om situationen i fråga. *Generositetsproblem* handlar däremot om svårigheten att komma överens om samverkansprocessen, vilket utvecklas runt mobiliseringen av resurser å ena sidan, och regleringen av det gemensamma systemet kring denna mobilisering, å den andra sidan.

4 Empiri

4.1 Problemområde

I en rapport som har gjorts av Ahl m.fl. (2002) identifierar man bland annat problemområden (och kvalitéer) som finns i Sorgenfri industriområde. De problemområden som man lyckats identifiera sammanfattas med:

- Nedgånget område
- Cykelbana ej avskild från trafiken
- Nobelvägen och Industrigatan är starkt trafikerade
- Närhet till Kontinentalbana
- Lite grönområden och rekreationsområden
- Lite bostäder
- Tomt på människor under kvällar och nätter, vilket medför att kriminella kretsar vistas i området
- Problem med anlagda bränder
- Processindustri, farlig verksamhet
- Inga livsmedelsbutiker (Ahl m.fl. 2002:12)

Det verkar som om även småföretagare *Stellan*, som bedriver ett företag för import och distribution av film i industriområdet, har erfarenhet av åtminstone några av de problemområdena:

> Sorgenfri industriområde är ett trist område och jag vet det eftersom mitt företag finns här de senaste 12 åren. Själva gatorna är inte särskilt bra, varken för mitt företag eller för mina kunder. Gatan här utanför (visar på Celsiusgatan) är alltför trafikerande på grund av att många bilister använder precis den gatan för att komma fram till köpcentret och affärer som finns där (menas Katrinelunds köpcentra). Samtidigt är gatan inte bra för mina kunder, särskilt kvinnor. Många kvinnliga kunder undviker att komma hit efter klockan 18:00. De är rädda helt enkelt.

Medan Stellan visar sitt missnöje med den närmaste gatans utformning och överbelastning vilket bl.a. resulterar i att vissa svårigheter dyker upp som särskilt den kvinnliga kundgruppen dagligen stöter på, lyfter bageriägaren *Julia* industriområdets mer sociala faktorer på dagordningen som hennes företag i högsta grad är beroende av:

> Sorgenfri industriområde är ett dött område. Det känns som att det inte finns något liv här och det är inte bra för mitt bageri. Jag känner inte ens mina grannar här. Jag vet inte vilka andra företag finns här och vad de sysslar med. Vi har ingen kontakt med varandra. Den enda kontakten som jag har är med fastighetsägaren.

Gunnar, som bedriver en reklamfirma, fäster däremot stor vikt vid betydelsen av industriområdets ”portal”, vilket kan vara betydande för kundunderlaget i området. Dessutom påminner han om den kriminella verksamhetens existens:

> / …/ Nackdelarna är att det finns ”prostitutionsgatan” här mittemot. Kyrkogården är också en nackdel, för att det innebär att det blir mindre rörelse. Men det är ingenting som man kan göra något åt. Det är bara att acceptera. Om det exempelvis varit bostäder där så hade det varit tillökning på kanske 1 000 personer. Det innebär att det är 1 000 personer som försvinner. Det är ett stort kundunderlag för alla företag som finns här i området och det är någonting som bortfaller på grund av kyrkogården.

Medan de tidigare nämnda småföretagarna mer specificerar Sorgenfri industriområdes problemområde enligt deras mening, gör *Martina* - ett grossistföretags ekonomiansvarige person - en mer generell bedömning av industriområdet:

> / …/ Annars ser vi inte detta område som någonting speciellt / …/ Det verkar som att det inte finns någon som helst planering av Sorgenfri industriområde och att det inte händer någonting sedan många år.

Företagsgruppens uppfattning om industriområdet skiljer sig dock inte mycket från Martinas samt att man tro sig lyckats identifiera åtminstone en av de huvudorsakerna för ett av de problemområdena som utmärker Sorgenfri industriområde:

> Vi har utländska gäster som kommer på besök då och då. Vi vet inte vilken väg vi ska ta till våra anläggningar för att undvika de sämsta delarna av området. Det finns fastighetsägare som bara väntar på tillfället att avyttra fastigheter och lägger inte en enda krona på underhåll. Och detta pågår sen beslutet av Öresundsbrons bygget; det handlar om cirka 8-10 år tillbaka alltså. Då kan man förstå varför området ser ut som det egentligen gör.

Däremot verkar det som att *Bertil* - ägaren till en mekanisk verkstad - till skillnad mot Företagsgruppen och andra småföretagare inte kan känna igen de av andra informanter uttalade industriområdets kännetecken:

> Det finns inga nackdelar med industriområdet som sådant. Saken är kanske att byggnaderna är gamla och ganska ändamålsinriktade.

Informanternas yttrande innehåller två gemensamma drag, skulle man kunna säga. Det första gemensamma draget är att samtliga identifierar något - men i de flesta fallen - flera problemområden som kännetecknar Sorgenfri industriområde och därmed har negativ inverkan på informanternas företagsverksamhet. Problemområdena skulle man kunna sammanfatta med:

- Stark trafikerade gatan (ex. Citadelsvägen)
- Otrygghet (särskilt för kvinnor)
- Dålig kontakt (grann)företag emellan
- Kriminell verksamhet (prostitution)
- Nedgånget område
- Ofunktionella byggnader (ändamålsinriktade)
- Industriområdets frånstötande ”portal” (ex: kyrkogården)

Som man kan märka överensstämmer de punkterna i hög grad med de problemområdena som Ahl m.fl. (2002) har identifierat.

Det andra gemensamma draget är att informanterna specificerar problemområden ur kundperspektivet. Framförallt utgår man från i vilken utsträckning industriområdet gör det möjligt för samtliga att tillfredsställa kundernas behov. I enlighet med den institutionella organisationsteorin skulle man kunna säga att informanterna samlas kring *gemensamma* normer (och regler), vilket kan ha sitt ursprung i att de allihopa är företagare och är verksamma i Sorgenfri industriområde och därmed tillhör ett och samma *organisationsfält*.

4.2 Det värdefulla

I sin vidare analys av Sorgenfri industriområde pekar Ahl m.fl. (2002) även på de kvalitéer som kännetecknar industriområdet. Det mest värdefulla är att industriområdet har

utvecklingsmöjligheter samt genomgående cykelbana, vilket underlättar själva kommunikationen. Dessutom sätter man industriområdet i förhållande till kringliggande områden och drar slutsatsen att det värdefulla med Sorgenfri industriområde även är:

- Närhet till:
  - centrum
  - skolor (tre grundskolor, en gymnasieskola, förskolor)
  - parker (Rörsjöparken och Ellstorpsparken)
  - sjukvård
- Många bostäder runtomkring
- Goda kommunikationsmöjligheter (Ahl m.fl. 2002:13)

Företag är - skulle man kanske kunna säga - en enhet som måste fatta en lång rad ekonomiska beslut och vinster och förluster tillfaller respektive drabbar företaget och dess ägare. Konkurrens med andra företag möts med exempelvis produktutveckling, innovationer och utbildning. Transportkostnader, hyror och företagets lokalisering är dock lika viktiga, åtminstone om man utgår från *Gunnars* uttalande:

> Sorgenfri industriområdes värde definierar jag som fördelar med området. De fördelarna är att det ligger centralt, låga hyror, närhet till motorvägen E6 och inte minst närhet till Nobelvägen, som är en väldigt viktig och trafikerad väg. Allt detta är det mest värdefulla med Sorgenfri industriområde för mig och mitt företag.

Stellan framhåller liknande argument fast han fäster den största vikten vid att uthyrningslokaler har en acceptabel hyra, vilket inte höjts på länge:

> Det som är bra med Sorgenfri industriområde är det centrala läget / …/ Också är det lätt att hitta Sorgenfri industriområde, eftersom motorvägen ligger nära. Våra kunder som kommer utanför Malmö har inte särskilt svårt att hitta oss. Jag måste också erkänna att lokalerna här har ganska låg hyra, som är mycket positivt. Våran hyresvärd har inte höjt hyran på 10 år, blir det snart.

Därutöver de faktorerna talar *Martina* även om vikten att företaget skall vara tillgängligt för de anställda:

> Det främsta värdet som Sorgenfri industriområde har är det centrala läget. Det är alltså väldigt lätt för de anställda att ta sig hit oavsett vad de kommer med; med bil, buss, cykel eller vad det nu är. Förutom tillgängligheten för de anställda så spelar inte vårt företags läge så stor roll.

Att de precis nämnda kvalitéerna som Sorgenfri industriområde erbjuder till företag inte är tillräckliga för alla slags företagsutveckling framgår från *Julias* yttrande:

> Om jag ska jämföra Sorgenfri industriområde med Malmös mer centrala stadsdelar då blir värdet av Sorgenfri industriområde lika med noll. Kanske har detta område större värde för de större företagen, men för mitt bageri har området inget värde, eftersom det inte finns många av mina kunder som känner till området och därmed mitt bageri / …/ Ingen som köper mina produkter. Jag säljer bara på beställning. Det är så sällan som någon kommer och frågar efter våra produkter; spontant alltså. Det känns inte riktigt som att det är ett bageri.

Till skillnad mot Julia har Sorgenfri industriområde för *Bertil* däremot till och med ett inneboende värde. Enligt honom är industriområdet ett begrepp som bör leva vidare:

> Det mest värdefulla med Sorgenfri industriområde är att det ligger centralt. Sorgenfri industriområde är ett känt begrepp. Det har funnits ganska många kända industrier här; industrier som många känner till. Området är alltså inte bara känt inom industrivärlden. Även allmänt folk känner till det. Äldre befolkning, i alla fall de som är över 40, känner till Sorgenfri industriområde, medan de yngre generationerna vet kanske inte om området. Det är lite synd att begreppet Sorgenfri industriområde håller på att försvinna. Om 30 år kanske kommer ingen att veta om Sorgenfri industriområde. Det är synd tycker jag.

Man skulle kunna säga att även *Företagsgruppen* har höga uppfattningar om industriområdet, dock inte minst förväntningar vilket bland annat ligger till grund för gruppens existens:

> Sorgenfri Företagsgruppens vision och mål idag är bevarandet av Sorgenfri industriområde med hänsyn till verksamheter och boende på ett sätt som man kan möta varandra utan att köra över varandra.

I korthet skulle man kunna säga att de flesta informanterna har specificerat och är eniga om flera värdefulla faktorer som enligt deras mening i hög grad karakteriserar Sorgenfri industriområde. Dessa faktorer påverkar och är i viss mån avgörande för företagsamhetens existens och vidare utveckling i industriområdet. Dessa faktorer är:

- Närhet till centrum
- Goda kommunikationsmöjligheter
- Acceptabla hyror
- Tillgänglighet för de anställda

Om man jämför dessa fyra av de flesta informanterna identifierade som mest värdefulla faktorer som kännetecknar industriområdet med dem som identifierats av Ahl m.fl. (2002), då inser man att både småföretagarna och Företagsgruppen varken berör närhet till bostäder, skolor, parker eller sjukvård som det mest värdefulla. Orsaken till denna företeelse skulle man kanske kunna finna i Bertils uttalande där han hävdar att Sorgenfri industriområde är *ett begrep*. Å ena sidan skulle det kunna innebära att även andra informanter - snarare omedvetet än medvetet - uppfattar området främst som ett *industri*område, vilket gör att man företagsmässigt fäster större vikt vid exempelvis tillgänglighet och/eller hyra än vid närhet till en park och/eller skola. Å andra sidan skulle man även kunna säga att det inte gäller alla företagare. Julia med sitt bageri har kanske andra förväntningar av Sorgenfri industriområde än ”bara” exempelvis en acceptabel hyra och att det skall vara tillgängligt.

4.3 Outnyttjad potential

Som det redan framkommit i föregående avsnitt anser Ahl m.fl. (2002) att det mest värdefulla med Sorgenfri industriområde är att det har utvecklingsmöjligheter. Från Boverkets (2002) sida har man försökt att spegla mångfalden av aspekter som man måste ta hänsyn till när man stadsplanerar. Bland den mångfalden av förutsättningarna för en god stadsmiljö finner man bland annat även närhet, kommunikation, tillgänglighet och acceptabla hyror. Vikten av de fyra aspekterna poängterar även Andersson (1998) när han drar slutsatser kring faktorer som mest är avgörande för att en stad skall bli attraktiv i samhällsekonomiskt avseende. Det handlar bland annat precis om de aspekterna som de flesta småföretagare har identifierat som mest värdefullt i Sorgenfri industriområde. Med andra ord skulle man kunna säga att Ahls (m.fl. 2002) påstående om att Sorgenfri industriområde har utvecklingsmöjligheter bekräftas från olika håll, dock inte minst av småföretag som bedriver sin verksamhet där, vilket kan vara mest värdefulla.

Dessutom verkar det som att de flesta informanterna anser att industriområdet har något slags outnyttjad potential. För att man skulle kunna utnyttja denna potential i högre utsträckning behövs mer eller mindre något slags vitalisering. Vad är det som industriområdet framförallt saknar och vad är det som i första hand bör göras är informanterna dock bara delvis eniga om.

Enligt *Julia* är det folk som industriområdet mest lider brist på och det som man i första hand bör fokusera på är att locka stadsinvånarna till området:

> Om det flyttar mer folk till Sorgenfri industriområde och det blir ett mer öppet samhälle dvs. om det blir mer rörelse här, skulle det vara mycket bättre. Det fattas restauranger här exempelvis. När man exempelvis jobbar 8-9 timmar då måste man sätta sig någonstans och äta. Men inte här. Här i området sätter man sig i sin bil och åker någon annanstans och handlar eller äter där. Sorgenfri industriområde är inget populärt ställe, måste jag säga. Om det skulle vara mer folk som rör sig här, då skulle det vara bättre för både mig och området. Det är precis det som jag saknar. Mer liv alltså.

Gunnar fäster däremot större vikt vid nybyggnation och påminner om industriområdets outnyttjade potential:

> Man behöver satsa på nybyggnation helt enkelt. Problemet är kanske vem som äger marken. Jag vet inte om det är kommunen eller vem det nu är. Det kan begränsa möjligheterna till nybyggnation. Företag är mer än gärna intresserat på att bygga; sådana företag som mig till exempel. Jag var inne på att bygga förra året. Det blev ingenting av det. Men det finns de som har mycket mer resurser och som vill ha sina lokaler här i området. Just på grund av att det är centralt. Man behöver utnyttja området mycket bättre.

Brist på lunchrestauranger - vilket även Julia berört - och en mer öppen utformning av industriområdets fysiska miljö är någonting som *Martina* mest saknar:

> Jag skulle vilja att Sorgenfri industriområde mer liknar ett av de moderna industriområdena, som exempelvis Fosie industriområde. Jo, nu är det kanske svårt med tanke på de stora ytorna som finns här, men i alla fall någonting åt det hållet. Det moderna industriområdet är alltså geografiskt mer öppet område än de gamla industriområdena med de här stora tunga, röda tegelbyggnaderna. Och i det sammanhanget är det dåligt med lunchrestauranger här i området. Vi är tvungna att alltid hämta maten med oss till jobbet.

Martinas definition av det-moderna-industriområdet har kanske *Företagsgruppen* lyckats mer beskrivande omdefiniera och kallar det för ”industripark”:

> En tankfull blandning av gammalt och nytt, både när det gäller verksamheter och fastigheter, skulle kunna lyfta det här området till någonting som Malmö stad gärna skulle vilja visa upp som en industripark; där små och stora, innovativa och traditionella och miljövänliga verksamheter trivs tillsamman. Inte minst med samarbetet med de 400 studenter som beräknas bor i kvarteret Rönnen.

Byggnadernas, gatornas och kvarterens fysiska och/eller funktionella utformning hamnar även i centrum för *Bertils*, liksom Martinas, intresse:

> Jag tycker att man ska bevara Sorgenfri industriområde i stor del som det är idag. Visst skulle man kunna göra området mer attraktivt. Absolut. Men det är någonting som berör kanske både kommunen och fastighetsägarna. Man skulle exempelvis kunna bygga om lite grann och inte minst dela upp vissa byggnader och kvarteren. Rent historiskt har det funnits ganska många industrier här. Därför finns det ett visst problem med in- och utfarter. Det fungerar inte så bra. Det kunde ha varit bättre.

Stellan poängterar däremot vikten av interaktionen mellan de fysiska och sociala aspekterna, där gröna ytor och mötesplatser spelar en viktig roll:

> Det som jag mest saknar och gärna skulle vilja se mer av är gröna områden. Det finns inget grönt område här. Förutom kyrkogården självklart. På andra sidan gatan bor studenter och de har något slags fritidshus med ett par stolar och en biljard. Är det ett fritidshus? Det finns väldigt många ungdomar här, studenter alltså, men man märker inte det. Det är fortfarande trist här. Studenterna är i skolan och när de kommer hem då … vet inte … de låser in sig i sina lägenheter. Jag vet inte. Men de syns inte. Man måste alltså erbjuda människor platser där man kan träffas.

Det är ganska märkbart att informanterna har delade åsikter om vad det är som i första hand bör göras för att Sorgenfri industriområdes attraktionskraft skall öka, vilket även kan leda till att områdets potential blir bättre utnyttjad. De av informanterna identifierade fokusområdena för satsningar skulle i korthet kunna sammanfattas med:

- Locka mer folk till området
- Bygga nytt

- Öppna lunchrestauranger alt. utöka servicesektor
- Skapa flera mötesplatser
- Anlägga gröna ytor
- Förbättra byggnadernas, gatornas och kvarterens fysiska och/eller funktionella utformning
- Skapa en ny ”image/identitet” för området (ex. industripark)

Det som informanterna däremot har gemensamt är att samtliga anser att något slags satsning dvs. vitalisering av Sorgenfri industriområde i stor utsträckning behövs.

4.4 Den ”rätta” strategin

Organisationer och sektorer utvecklar egna kulturer, normer och värderingar, vilket gör att samarbetet organisationerna och sektorerna emellan försvåras. Med andra ord har man svag förståelse för varandras kunskap och argument. Stadsutvecklingen är en gemensam angelägenhet och därför måste ömsesidig förståelse organisationer och sektorer emellan öka.[19]

Att det behövs en utökning av ömsesidig förståelse organisationer och sektorer emellan berör även *Bertil*, när han resonerar kring de viktigaste faktorerna som skulle kunna leda till att Sorgenfri industriområdes potential blir utnyttjad på ett bättre sätt, vilket i sin tur kan leda till att industriområdet blir ett mer attraktivt stadsdelsområde. Dessutom poängterar han vikten av markägarrelationen:

> För att området ska bli mer attraktivt behövs en viss samordning alla berörda parter emellan. Först och främst tänker jag på fastighetsägarna och kommunen. Nu vet jag inte vem det är som äger marken. Kanske finns det flera parter, men de två precis nämnda bör först och främst samarbeta. Och själva samarbetet mellan de parterna kan - så att säga - åstadkommas genom att en viss kommunikation uppstår. Som det ser ut så finns det ingen kommunikation idag.

Inte minst anser även *Företagsgruppen* att ett bättre samarbete och framförallt förståelse de olika parterna emellan bör fungera bättre. Dock lägger man det största ”ansvaret” på fastighetsägarna och Malmö stad:

[19] Boverket, 2002

> En av de viktigaste faktorerna för Sorgenfri industriområdes utveckling är att fastighetsägarna antingen uppgraderar sina fastigheter eller avyttrar de till nya ägare som har ambitionen att driva verksamhet. Detta gäller inte bara fastigheter utan även de tomma tomterna som finns, så att det blir en avsiktigt eller aktivt sökande efter företag som kan etablera sig.
>
> En annan faktor är att Malmö stad ger garantier för att de redan befintliga verksamheternas livsutrymme inte försvinner, då man drivs ut av ambitioner att förtäta området med bostäder. Enligt vår uppfattning finns det inget eget värde i att bygga bostadsområden, eftersom det finns så mycket yta för bostäder på andra platser i Malmö.

Liksom Bertil fäster även *Gunnar* stor vikt vid markägarrelationen samt upprepar vikten av de privata aktörernas potential som främsta drivande kraft för industriområdets vitalisering:

> Den viktigaste faktorn för områdets utveckling är marken. Jag kan tänka mig att det inte är någon annan än kommunen som har den marken. För att om det varit företag så hade det byggts för länge sedan. Det är nybyggnation som gäller. Byggs det nytt så höjer det avseendet för hela området. Det stimulerar andra företag till att köpa kanske befintliga fastigheter som de renoverar. På detta sätt lyfts avseendet på hela området.

Martina går - verkar det som - delvis i riktlinje med Företagsgruppen och föreslår att en blandning av olika slags verksamhet skulle kunna göra industriområdet mer attraktivt. Till skillnad mot Företagsgruppen anser hon däremot att även bostadsbyggandet skulle kunna locka positiva krafter till området:

> De viktigaste faktorerna som skulle kunna leda till förbättringar av området är att det kommer hit företag, att det byggs, att det händer någonting överhuvudtaget. Att bygga bostäder här skulle inte heller vara dumt. Det skulle underlätta på kvällarna, eftersom det inte är så roligt att jobba över här på kvällarna. Jag tycker inte att man ska skilja så enormt på olika stadsdelar, som man gör väldigt ofta idag. Allting som inte är bostäder skjutsar man ut långt utanför staden. En blandning av industri, handel och bostäder skulle passa bra, tycker jag. Boende och verksamhet bör blandas ihop. Jag tycker att området inte ska behållas som industriområde, men i alla fall som ett område där det utförs verksamhet så att säga.

Det som *Julia* ställer i centrum är industriområdets rykte. Hon bedömer att Sorgenfri industriområde är ett stämplat område och åberopar poliskårens utökade aktivitet som en tänkbar lösning i syfte att förbättra områdets rykte. Därutöver menar hon att en utökning av

servicesektorn också skulle kunna bidra till att industriområdet drar till sig mer positiva krafter:

> Om man lyckas ändra ryktet på något sätt då skulle det vara mycket bättre. Området är stämplat. Polisen skulle exempelvis kunna ändra områdes rykte. Trots att vi har grinden här och vi brukar stänga den, hoppar ungdomarna över den. Vid ett tillfälle frågade jag ett gäng ungdomar om vad de gör här. Då sa de: *”Vi har gömt våran ölback här. Ta det lugnt bara. Vi försvinner snart. Vi vill bara ta vårt öl”*. De är så pass fräcka. Det saknas polis här. Om man exempelvis öppnar flera restauranger och kafeterior skulle det vara mycket positivt. För alla; inte minst för mitt bageri.

En utökning av servicesektorn i syfte att vitalisera industriområdet är någonting som även *Stellan* förslagsvis föredrar. Servicesektorns primära funktion blir dock att verka som mötesplats. Gröna ytors tilldragande krafter är dessutom någonting som Stellan ytterligare poängterar:

> Jag skulle gärna vilja se någon park här. En park med olika träd, blommor, bänkar, fontän. En park som ska ge liv till området. Man måste skapa utrymmet för människor att träffas. Först måste man flytta människor hit. Självfallet. Men folk ska flytta hit om man erbjuder någonting. Det som jag också saknar är något slags fritidshus eller varför inte ett kulturhus. Jag saknar krogar och pizzerior, och varför inte Internetkaféer och en bio.

Man skulle i korthet kunna säga att ovan stående citat handlar om hur man skall kunna anlägga en helhetssyn på Sorgenfri industriområde och om man möjligen kan närma sig den ”rätta” strategin för industriområdes vitalisering utifrån olika aspekter. De mest framträdande av samtliga informanter uttalade ståndpunkter är inriktade på följande fokusområde:

- Utöka ömsesidig förståelse de berörda aktörerna emellan
- ”Lösa” markägarrelationen (i och med det benämns fastighetsägarna och Malmö stad som huvudaktörer/parter)
- Utöka poliskårens aktiviteter i industriområdet
- Förtätning av industriområdet som mest framträdande förslagsvis lösning
- Privata aktörers drivande kraft bör utnyttjas mer
- Blandad verksamhet bör prioriteras

Dessutom är det ganska märkbart att samtliga informanter pekar på andra aktörers (fastighetsägare, Malmö stad, polis etc.) roll i det här sammanhanget. Denna företeelse finner stöd i den institutionella organisationsteorin där påstås att i ett organisationsfält ingår ***alla*** de organisationer som är relevanta för varandra.[20] Organisationsfältets avgränsning i detta arbete är småföretag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde. Med andra ord är organisationsfältets avgränsning i det här arbetet av geografisk natur. Dock visar samtliga informanter att det är svårt att bortse från att även andra organisationer som inte är stationerade i Sorgenfri industriområde kan vara relevanta i det här fallet, vilket kan utöka sakfrågans komplexitet.

4.5 Nätverksbaserat engagemang

Vikten av nätverksbyggande blir allt viktigare. Inte bara för att samla makten i sig på ett fåtal händer utan också för att inom nätverket kunna bekräfta varandra och varandras gemensamma värderingar. På detta sätt styr man dessutom information till allmänheten och eliminerar opinion och kritik. Genom nätverket kan också en kontroll - och därmed makt - nås; makten över, såväl de olika ageranden som sker i ett ärende och/eller en beslutsprocess, som över de olika aktörerna som ingår i nätverket.[21]

Det verkar som om *Företagsgruppen* har förstått vikten av nätverksbyggande, inte minst i syfte att driva igenom sin planförklaring (se bilaga 2) beträffande vitaliseringen av Sorgenfri industriområde:

> Alla som söker sig till Företagsgruppen är välkomna; såväl små och medelstora som stora företag. Vi har gjort en programförklaring, som Företagsgruppen står bakom, där angår vad vi vill göra / …/ Det bästa sättet är att seriösa företag blir medlemmar i Företagsgruppen och på detta sätt kan vår planförklaring tilltala även dessa företag / …/ Företagsgruppen går ut med att den finns och är en länk mellan myndigheterna och företagarna. Vi skulle gärna vilja att Företagsgruppen får en högre status även hos Stadsbyggnadskontoret och Näringslivskontoret. Det kan vi få bara genom att agera seriöst. Företagsgruppens planförklaring är ett bevis på våran seriositet.

Samtal som sker i fråga om industriområdets vitalisering inom Företagsgruppen är däremot inte någonting som *Gunnar* känner till eller på något sätt är involverad i:

[20] Ahrne & Hedström (1999).
[21] Persson (1999).

> Absolut inga samtal med andra aktörer för jag / …/ För att det inte finns något nätverk bland företag här i Sorgenfri industriområde, där man agerar för gemensam sak av den naturen, som områdes utveckling osv. Sådant nätverk finns inte. Därför tror jag att ingen som överhuvudtaget engagerar sig i frågan.

Vid sidan om att han saknar något slags nätverk som agerar för småföretagarnas sak angående ämnet i fråga, är dessutom någon form av avlöning för ett tänkbart engagemang en högaktuell fråga för *Gunnar*:

> Det skulle ta alltför mycket av min tid. Mitt största problem just nu är tid. Jag driver företag och har en familj. Men det är inte omöjligt, så att säga. I så fall ska det vara aktuellt någon form av avlöning. Jag är en föreningsmänniska i grund och botten. Jag har min ideologi, mina värderingar, mitt politiska intresse osv. Att påverka andra är en passion för mig. Men man måste sätta det i motsats till hur mycket tid jag har. Tyvärr, men man gör alltid vissa prioriteringar.

Brist på tid och ”icke existerande” företagsgrupp eller företagsförening som behandlar frågor kring industriområdets vitalisering, är de två mest framträdande faktorerna som även ligger bakom *Bertils* oengagemang:

> Jag har inte diskuterat med någon om Sorgenfri industriområde. Nej. När man är litet företag och sköter allt själv har man inte tid för det. Och det är ingen annan - som jag vet - som har kommit till mig och sagt någonting om områdets förändring. Jag har aldrig hört talas om att det exempelvis finns någon speciell grupp eller förening just här i området som behandlar frågor kring Sorgenfri område. Nej. Det vet jag inte. Och jag bedriver min privata verksamhet här i området från 1988.

Däremot medger han att det skulle vara bara bra om någon tar på sig ansvaret och försöker engagera småföretagarna. Frågan är bara vem det är som har sådan kompetens, menar *Bertil*:

> Jag tror inte att det finns så många som funderat över Sorgenfri område. Nej, det tror jag inte. Å andra sidan skulle det vara i allas intresse om det blir någonting av förändringen. Man skulle kunna tänka sig att man anordnar något sorts möte. Men vem som ska hålla det? Vem ska vara samordnare? - så att säga.

Något slags känsla av ”hjälplöst tillstånd” uttrycker *Julia* också. Även hon kan tänka engagera sig, dock först efter att någon annan tar själva initiativet:

> Jag vet inte på vilket sätt jag kan hjälpa angående områdets förändring; eller hur man ska göra. Jag vet inte ens vad det är för företag som ligger här i området, så jag vet inte hur jag skulle kunna hjälpa eller påverka. I fall någon annan exempelvis myndigheterna, uppifrån alltså, påbörjar något samarbete eller nätverk, då är det någonting att tänka på. Men jag tror inte att det blir jag som skulle kunna påbörja något samtal om området. Nej. Det tror jag inte. Som sagt, vet jag inte vad det är för folk och företag som finns här.

Martina medger dock att småföretaget som hon representerar varken vill eller orkar engagera sig. En smula chans finns ändå, dock i fall någon annan tar det första steget:

> Nej. Inga samtal har påbörjats. Inget samtal där vi varit inblandade. Företagen kan ta initiativet och att av den anledningen händer saker och ting. Men jag tror inte att vi som litet företag varken vill eller orkar göra det. Större företag är kanske mer engagerade. Däremot skulle vi inte ställa oss negativt i fall andra, kanske större företag, vill skapa något slags samarbetsgrupp där vi med gemensamma krafter tar ställning till Sorgenfri industriområdes förbättring. Jo, jag kan tänka mig att vi i detta fall till viss del kan engagera oss. Men en sådan samarbetsorganisation existerar inte här i området. Nej. Eller jag har aldrig hört talas om en samarbetsorganisation.

Däremot antyder *Stellan* - verkar det som - att en av de orsakerna som åtminstone ligger bakom hans oengagemang kan vara att han uppfattar Sorgenfri industriområde bara som en arbetsplats. Han ”bara” jobbar där. Dessutom saknar även han något slags företagsorganisation samt föreslår ”ett öppet hus” där företagarna skulle kunna träffas:

> Här i området jobbar jag bara. De andra företagare som jag känner och har kontakt med är de som finns här i huset. Juste, här i närheten finns även två kulturföreningar som jag mer eller mindre också har kontakt med. Men vi har aldrig diskuterat kring Sorgenfri industriområde. Alla sköter bara sitt jobb / …/ O.K. Man kan engagera sig på något sätt, antar jag. Men hur? Som jag sagt innan, känner vi inte varandra. Vi företagare känner inte varandra. Om det skulle finnas någon förening eller grupp, eller som jag sagt ett öppet hus där vi företagare skulle kunna träffas, då är jag med. Men annars hur jag med mitt lilla företag kan påverka andra. Hur?

Behovet och vikten av nätverksbyggande är uppenbar, åtminstone om man utgår från informanternas uttalande. Fler aktörer i samverkan innebär - i enlighet med Hertting (2003) - inte bara mer resurser och bättre koordinering, utan också att flera aktörer (intressenter) får möjlighet att delta i policyutvecklingen.

Förutsättningen är dock att de olika aktörerna visar något slags engagemang. I vårt fall finns det dock minst fyra faktorer som försvårar småföretagarnas - ej Företagsgruppens - engagemang. För det första finns det en risk att småföretagarna uppfattar Sorgenfri industriområde bara som sin arbetsplats. Man går dit, utför jobbet och därefter går man hem. För det andra verkar det som att småföretagarna har brist på tid. För det tredje ser det ut som att småföretagarna inte har någon närmare kontakt med varandra, vilket försvårar skapandet av ömsesidigt förtroende som - enligt Hertting (2003) - är en av de grundläggande faktorerna för bildning av nätverksstyrning. För det fjärde skulle man kunna säga att småföretagarna har nedsatt uppfattning om sin kunskap och hur mycket de egentligen kan påverka. Man kan självklart undra över vad som ligger till grund för en sådan uppfattning. Man kan undra om det kanske handlar om en sedvanlig struktur som genomsyrar vårt samhälle i form av *vi-Små-är-inkompetenta; det-är-de-Stora-som-har-kompetens-och-därför-bestämmer*.

Dessutom är det väldigt underligt att ingen av samtliga småföretagare känner till Företagsgruppens existens, särskilt med tanke på att exempelvis Bertil har bedrivit sin företagsverksamhet i Sorgenfri industriområde i cirka 15 och Stellan i 12 år. Vilka företag representerar respektive ligger bakom Företagsgruppen och dess planförklaring för industriområdet egentligen, skulle man kunna fråga sig. Följande ord skulle man kanske kunna uppfatta som åtminstone något slags delförklaring:

> Företagsgruppen är en viktig faktor i utvecklingen av området. Men det är klart att företag med exempelvis 100 eller 200 anställda ger en större tyngd till Företagsgruppens verksamhet än om att vi har en person som har en bilverkstad med exempelvis två anställda. Ändå hjälper de stora företagen de mindre med att även de uppnår egna visioner. Alla företag är välkomna.

4.6 Intressegrupper

Aktörer, oavsett nivån som de agerar inom, verkar för att skaffa sig ett inflytande över sin egen utveckling och miljö i syfte att uppnå kontroll över det samma. Den företeelsen ger utrymme för nya och fler grupper att agera. Dessutom handlar aktörernas agerande om att skaffa sig en social identitet som stärker deras välbefinnande såväl materiellt som immateriellt, där makt och inflytande utgör ett verktyg som används i syfte att hamna i ”rätt” social kontext.[22]

[22] Persson (1999).

För att en aktör skall börja agera behövs dock att den inser eget intresse angående ämnet i fråga. Intresse kan ses ur två aspekter, dels att man är intresserad av något, dels som att man har intresse i något.[23] *Gunnar* anser - verkar det som - att han inte har något särskilt intresse i industriområdets vitalisering:

> För min del är så att jag bara hyr lokaler här. Fastigheten är inte min. Jag tror inte att många är intresserade av det eller har tid och energi att engagera sig. Man tittar på hur lämpliga lokalerna och hyran är och utifrån det tar man ställning. Jag tror inte att man tar ställning utifrån framtida uppbyggnaden. Stora företag gör det kanske. För oss mindre företag är det rätt oväsentligt, tror jag.

Dock menar han dessutom att han inte har tillräckligt med kunskap om stadsplaneringen, vilket är en ytterligare orsak till att han inte engagerar sig:

> Förutsättningen för att kunna påverka är att man är insatt i stadsplaneringen. Det är för det första. Därefter måste man försöka engagera och motivera företag som finns i området till att ansluta sig till ett speciellt nätverk gentemot de som sköter stadsplanering. Det är ett enda tänkbara sätt. Men på vilket sätt skulle man kunna påverka är inte mitt område. Jag kan för lite om detta område; stadsplaneringen alltså.

Till skillnad mot Gunnar som tycker att sakfrågan i stor utsträckning hör till en yrkesmässig kontext, sätter *Bertil* industriområdets vitalisering framförallt i det politiska sammanhanget, vilket enligt honom även kräver en stark personlighet:

> Sorgenfri industriområde är kanske en politisk fråga. Jag kan tycka att det främst är politikerna som bör komma igång med det hela; och inte minst fastighetsägarna. Initiativet bör komma från politikerna, uppifrån alltså. Det är trots allt där det slutgiltiga beslutet tas. Det handlar alltså om att förankra verkligheten hos politiker. Det fattas förankringen mellan verkligheten och många beslutsfattare / …/ För att en förankring av verkligheten ska åstadkommas behövs en rätt person på rätt plats, så att säga.

Inom *Företaggruppen* tror man sig ha lyckats identifiera ”de primära aktörerna”, nämligen fastighetsägarna, Malmö stad och dem som redan bedriver sin verksamhet i området. Dessutom anser man att fastighetsägarna och Malmö stad, med Stadsbyggnadskontoret som huvudrepresentant, inte agerar på ”rätt” sätt:

[23] Persson (1999).

> Jag tror att Stadsbyggnadskontoret inte vet hur man ska hantera den här situationen. Man tar varje fråga för sig och varje byggärende för sig. Därför blir det en besvärlig situation. Man ser inte helheten och därför måste vi som redan bedriver verksamheten i området tala om hur man kan utveckla området. Fastighetsägarna har inga planer heller och det är en tveksamhet som skapar ett vakuum där ingen agerar. På det sättet går det inte för någon att etablera sig i området.

Därutöver ligger man i linje med Bertils uttalande om behovet av en stark personlighet och därmed nämner man Näringslivskontorets förre direktör som ett lysande exempel:

> Problemet är vem som ska fortsätta med allt detta. När Sven Håkansson från Näringslivskontoret tog över fanns det en kontinuitet i samtalet. Nu är han borta. Kontinuiteten är vi här nu reda för. Är det vi själva som ska fortsätta, vilket jag tycker är lönlöst. Vi måste ha minst Näringslivskontoret och Stadsbyggnadskontoret med oss. Det skulle vara förödande om det här projektet dör ut nu på grund av att det inte finns någon som har samma intresse som Sven Håkansson haft.

Julias ord skulle man - till skillnad mot Företagsgruppens - kanske kunna uppfatta som en förtroendeförklaring för kommunen respektive missförtroendeförklaring för företag:

> Stora ändringar brukar komma uppifrån, exempelvis från kommunen. Annars kommer området inte att ändra sig av sig självt på något sätt. Men om allt detta börjar från kommunens sida då blir det någonting. Jag tror inte att ett omvänt initiativ är möjligt. Att initiativet exempelvis kommer från företag som finns här i området, har jag väldigt svårt att tro på. Nej, jag tror inte att någonting sådant är möjligt. Det kommer alltid att saknas någonting eller någonting kommer att gå fel i fall ett företag tar initiativet först. Och jag tror inte att något företag kommer att göra det. De flesta företag kör med sitt jobb; såväl stora som små.

Förtroende för kommunen som en tänkbar huvudaktör och initiativtagare finner man även hos *Stellan*:

> Jag tror att kommunen bör ta ansvar för Sorgenfri industriområde. Privata personer, liksom jag själv, tittar bara på egen nytta. Man vågar inte satsa pengar på någonting om man inte ser avkastningen inom den närmaste framtiden. Men kommunen med skattepengar, våra gemensamma pengar alltså, kan satsa. Om kommunen börjar satsa pengar på området, då kommer i senare skede även privata investerare.

Stora aktörer - exempelvis större företag - brukar enligt Martina ha större inflytande och det är någonting som man bör ta för givet:

> Större företag är kanske mer engagerade. De brukar ha större inflytande / …/ Att större företag har större inflytande är helt självklart. Det får man alltid räkna med.

Det mest framträdande intrycket som man får är att samtliga informanter har väldigt svårt att inse och definiera det egna intresset med industriområdets vitalisering, vilket resulterar i att samtliga informanter inte är engagerade i sakfrågan. Därutöver skulle man kanske kunna säga att samtliga även har ganska fragmenterad kunskap inom ämnet stadsplanering, vilket också kan ligga till grund för oengagemanget.

Dessutom skulle man kunna säga att samtliga informanter inte har särskilt stora svårigheter med att - i enlighet med deras uppfattning - identifiera de primära intressenterna, nämligen:

- Malmö stad
- Fastighetsägarna
- ”Större” företag (som redan bedriver sin verksamhet i området)

Om man däremot förlitar sig på Carroll & Buchholrz (2000) handlar det om alla grupper och individer som har inverkan på Sorgenfri industriområde samt alla grupper och individer som själva området är beroende av. Alla dessa grupper och individer är tänkbara intressenter (*stakeholders*). Det räcker att en viss aktör bara har ett slags intresse så att den kan definieras som *intressent*. Om man däremot utgår från informanternas uttalande, då kan man ”primära intressenter” definiera som *aktörer vars deltagande är nödvändigt för att en vitalisering av Sorgenfri industriområde skall åstadkommas*. Det verkar som att informanterna i hög grad är eniga om att småföretag som bedriver sin verksamhet i industriområdet främst tillhör *den sekundära intressentgruppen.* Man kan självklart fundera nu över hur den sekundära intressentgruppens *definition* låter.

5 Analys av empiri

Vid analysen av djupintervjuer har jag använt mig även av computer-assisted qualitative data analysis system (CAQDAS). För att minska risken för missförstånd kring figurer och medföljande begrepp som förekommer i detta kapitel, och risken uppskattas som relativt stor, rekommenderas att läsaren återgår till avsnittet 2.3 på sidan 12 för att uppdatera kännedom om själva arbetsprocessen med CAQDAS.

Det är uppenbart att samtliga informanter specificerar Sorgenfri industriområdes problemområden främst ur kundperspektivet. Huvudsakligen utgår man från i vilken utsträckning industriområdet gör det möjligt för samtliga att tillfredsställa kundernas behov. Av den anledningen är det därför relevant att de flesta informanterna finner närhet till centrum, goda kommunikationsmöjligheter, acceptabla hyror och tillgänglighet för de anställda som mest värdefulla faktorer som karakteriserar Sorgenfri industriområde samt att dessa faktorer även gynnar företagsamhetens existens och vidare utveckling i industriområdet. Därför skulle man kunna säga att närhet till skolor, parker och sjukvård - vilket av Ahl m.fl. (2002) benämnts som mest värdefulla med industriområdet - inte är någonting som är av primärt intresse för de flesta informanterna. Det kundorienterade och/eller företagsmässiga synsättet på stadsplaneringen som informanterna har, finner man även hos Företagarnas Riksförbund (FR, 04-05-07) där man också hävdar att en väl fungerade infrastruktur för transport och kommunikation är nödvändig för företagens tillväxt och lönsamhet. Utan välfungerade trassporter förlorar - påstår man i fortsättningen - landet på sikt hela basen för tillväxt och välfärd. De understödjande orden kommer dock inte från oväntat håll, skulle man kunna säga. Både informanterna och Företagarnas Riksförbund samlas kring *gemensamma* normer (och regler), vilket i enlighet med den institutionella organisationsteorin kan tjäna som bas för de likartade ståndpunkterna. Orsaken till att informanterna fäster större vikt vid de företagsmässiga faktorerna skulle man dessutom kunna finna i Sorgenfri industriområdes långa historik, vilket resulterar i att området främst uppfattas som ett *industri*område som även *Företagsgruppens* uttalande antyder:

> / …/ Det kan användas emot oss som är verksamma i området och utnyttjas av de krafterna som vill förtäta området genom att bygga bostäder. På det sättet kväver man i slutskedet den industriella verksamheten som finns här. Genom att åberopa olika tillståndsärende och olika myndighetskontroller av olämplig industriell verksamhet på grund av att det finns bostäder. Man kan med hänvisning till en översiktsplan begränsa tillstånd för vår verksamhet / …/ Utan att vi försöker påverka så sitter vi en dag i hörnan och måste lämna området.

Dessutom skulle man kunna säga att samtliga informanter i hög grad är eniga om att det finns fler problemområde som kännetecknar Sorgenfri industriområde och därmed har negativ inverkan på informanternas företagsverksamhet. Starkt trafikerade gator, otrygghet, dålig kontakt (grann)företag emellan, kriminell verksamhet, nedgånget område, ofunktionella ändamålsinriktade byggnader och industriområdes frånstötande ”portal” är de mest framträdande problemområden som man kunnat identifiera. Julia poängterar därutöver att hennes bageriverksamhet inte fungerar särskilt väl p.g.a. en skriande brist på folk i rörelse. Det skulle bl.a. kunna betyda att även ett *industri*områdes välstånd avgörs av flera andra faktorer än ”bara” exempelvis av goda kommunikationsmöjligheter och/eller acceptabla hyror:

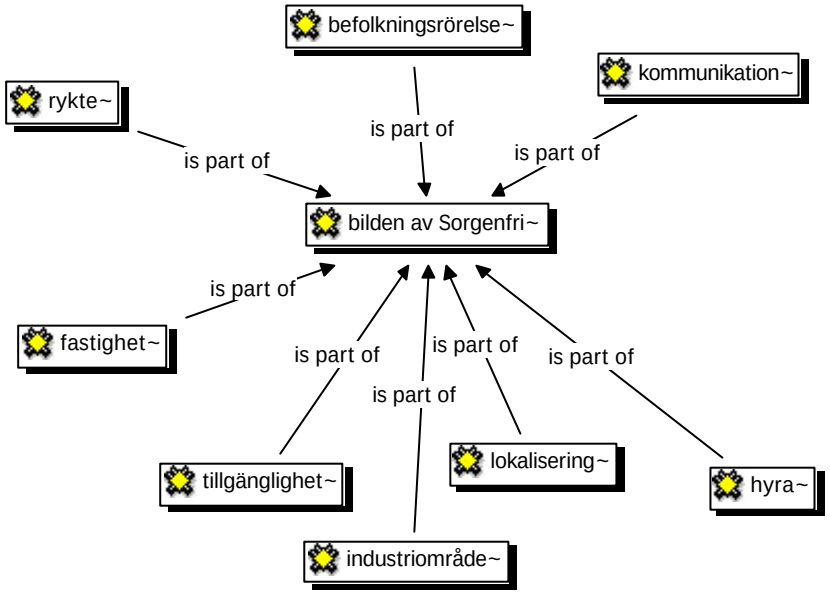

Fig. 3. ”Mental bild” av Sorgenfri industriområde med de faktorerna som ligger till grund för skapandet av denna bild.

En stads läge har förändrats den senaste tiden. Staden är inte längre att betrakta som centrum för ett geografiskt område utan som en knutpunkt i ett internationellt nätverk av samverkande och konkurrerande städer och stadsregioner. Av de anledningarna bör man vidta stadsbyggnadsåtgärder i syfte att försöka öka dess totala potential och skapa lägesvärde. De stadsbyggnadsåtgärderna kan bland annat resultera i något slags vitalisering av gamla centrumområden.[24] Man skulle kunna säga att samtliga informanter har precis identifierat ett sådant centrumnäraområde (Sorgenfri industriområde) som har behov av något slags

[24] Cars & Snickars (1994)

vitalisering. Inte minst därför utpekar informanterna fokusområdena för satsningar i syfte att utöka Sorgenfri industriområdes totala potential och skapa lägesvärden:

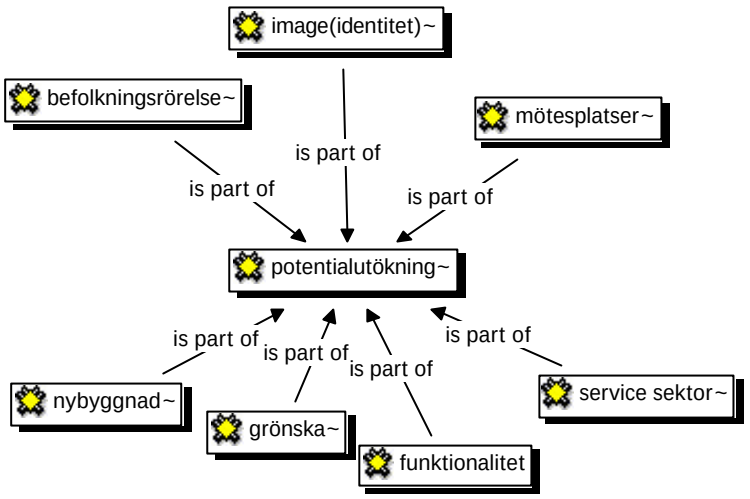

Fig. 4. Områden som man bör satsa på i syfte att utöka Sorgenfri industriområdes potential.

Företagsgruppen tro sig dock ha lyckats identifiera en av de huvudorsakerna till ett av de problemområdena som utmärker Sorgenfri industriområde. Man anser att industriområdet åtminstone hittills har stått ganska lågt på fastighetsägarnas prioriteringslista, vilket resulterat i industriområdets nedgång. Detta påstående finner sitt stöd även hos ett av de fastighetsbolagen som har en viss andel fastigheter i industriområdet:

> / …/ Vår inriktning är från Triangeln till Inre och Västra Hamnen. Och det kan man väl säga också att med dom fastighetsaktörer som finns ute på Sorgenfri, det är väl ett av de största problemen, att ingen av de fastighetsbolagen har Sorgenfri som sitt primära … sitt kärnområde. Det är ingen som säger ”vi satsar på Sorgenfri”.

Industriområdets prioriteringsgrad hos de olika samhällsaktörerna varierar uppmärksammas - å ena sidan - av flera informanter. Å andra sidan finns det - enligt Näringslivskontorets representant - vissa försök från Malmö stads sida att samla ihop åtminstone några större samhällsaktörer vid ett och samma diskussionsbord i syfte att göra ett planprogram för industriområdet:

> Man har redan påbörjat diskussionen via Sorgenfrigruppen, där en del större företag är involverade i. Det är precis visionen som skall bli förhandlingarnas självaste slutprodukt. Det som man är ute efter är att försöka göra ett planprogram där man formulerar Malmö stads vision för det området. Det är någonting som alla väntar på. Malmö kommuns vision alltså.

Att hitta den ”rätta” strategin som kan leda till utökningen av industriområdets totala potential och skapa lägesvärde är långt från lätt. Enligt Boverket (2002) har stadsplaneringen grundat sig på normer och prognoser av olika slag. Det har däremot visat sig att det inte går att i förväg räkna ut och bestämma hur människor vill leva och bo. I stället bör man utgå ifrån det som man redan har och därefter gemensamt komma överens om vilka värden som bör bevaras och/eller utvecklas. På detta sätt blir staden mer hållbar, menar man i fortsättningen. Med andra ord skulle man kunna säga att all slags kunskap och erfarenhet behöver vägas samman inför de beslut som skulle kunna leda i rätt riktning. Den ”rätta” riktningen förutsätter ofta vissa villkor. De villkoren som bör - enligt informanterna - förbättras i syfte att nå den ”rätta” riktningen för Sorgenfri industriområde är:

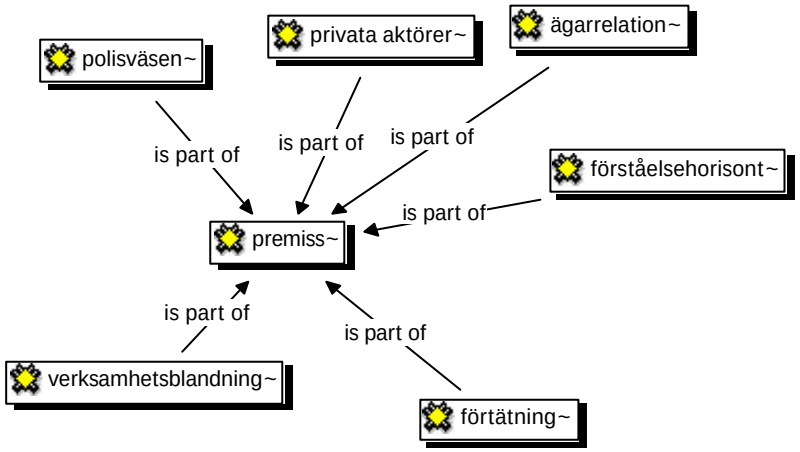

Fig. 5. Premiss; förutsättningar som skulle kunna leda till att Sorgenfri industriområdes ”potentialutökning” förverkligas.

Trots de olika åsikterna i vissa avseende, verkar det som att samtliga informanter - generellt sett - har en ganska överskådlig uppfattning om Sorgenfri industriområde, vilket även resulterar i att man förslagsvis föreslår vissa åtgärder som man bör vidta. När det handlar om det egna engagemanget i ämnet i fråga, har det dock visat sig att förhållandet - bortsett från Företagsgruppen - minst sagt är omvänt. Frånvaro av det egna engagemanget är uppenbar beroende av att samtliga småföretagare:

- uppfattar Sorgenfri industriområde främst som sin arbetsplats (vilket kan begränsa det egna engagemanget)
- känner tidsbrist (p.g.a. få eller inga anställda)
- fragmenterad kontakt småföretag emellan (vilket försvarar tänkbar bildning av något slags intresseorganisation)
- nedsatt uppfattning om egen kunskap i ämnet i frågan samt om påverkningsmöjligheter
- svårt att inse och definiera det egna intresset med industriområdets vitalisering

Dessutom identifierar småföretagarna Malmö stad, fastighetsägare och större företag (som redan bedriver sin verksamhet i industriområdet) som primära intressenter, trots att småföretag i högsta grad är överrepresenterade i industriområdet. Den företeelsen skulle man kanske kunna uppfatta som att småföretagarna lider av ”lillebror komplex”. Frågan är bara om orsak-förklaring sambandet verkligen är så enkelt.

De primära intressenterna skulle man - i vårt fall - kunna definiera som aktörer vars deltagande är nödvändigt för att en vitalisering av Sorgenfri industriområde skall åstadkommas. Vitalisering av Sorgenfri industriområde kan bl.a. leda till att markpriserna och priset på uthyrning av lokaler i området drastiskt ökar, vilket kan resultera i att många aktörer drabbas av vitaliseringsprocessen, övervägande småföretag som hyr lokaler där deras verksamhet bedrivs. Inte minst därför skulle det vara mer än relevant att småföretag som hyr lokaler inom industriområdet - kunder alltså - uppfattas som primära aktörer och därmed intressenter samt att andra direkt involverade aktörer - exempelvis Malmö stad, fastighetsägarna, stora företag etc. - tar hänsyn till småföretagarnas åsikt och önskemål angående områdets vitalisering.

Intresse bör sättas i relation till en händelse, vilken syftar till att förändra och förstärka en aktörs (individs) maktposition, medan *aktör* kan beskrivas som individer och grupper, vilka försöker kontrollera olika resurser eller händelser.[25] Om man tar dessa påstående som utgångspunkt inser man att Sorgenfri industriområdes vitaliseringsprocess handlar bland annat om maktkamp, övertygelse och manipulation de olika aktörerna emellan. Att resursstarkaste aktörer har det största inflytandet och utrymmet för maktutövandet har redan blivit en

[25] Persson (1999)

praxis.[26] Därför skulle man - å ena sidan - kunna säga att det finns en stor relevans i att man identifierar Malmö stad, större företag (som redan bedriver sin verksamhet i industriområdet), dock framförallt fastighetsägare som de största aktörerna och intressenterna, vilket samtliga småföretagare redan gjort. Å andra sidan kan man fråga sig vad alla dessa fastighetsbolag skull göra utan sina kunder dvs. småföretag som hyr lokaler.

Hertting (2003) hävdar att fler aktörer i samverkan innebär inte bara mer resurser och bättre koordinering, utan också att flera aktörer får möjlighet att delta i policyutvecklingen samt att det skapas bättre grogrund för multiaktörslösningar. Därför bör man se lokala samverkansnätverk (*nätverksstyrning*) som nödvändiga instrument för att säkerställa legitim och effektiv offentlig politik. I och med det skulle man kunna säga att nätverksstyrning genomförs när:

> / …/ en uppsättning ömsesidigt beroende aktörer som frivilligt organiserar sig kring funktionellt och/eller geografiskt avgränsade policyproblem i informella samarbetsformer och som koordinerar sina handlingar genom förhandlingar utifrån uppriktigt tillhandahållen information i avsikt att öka sin implementeringskapacitet med maximalt bibehållen autonomi (Hertting, 2003:51).

Nätverksstyrning skulle kunna ligga till grund för Sorgenfri industriområdes vitalisering. Dessutom skulle man kunna utgå ifrån att de nödvändiga resurserna för att den eftersträvande vitaliseringen av Sorgenfri industriområde skall åstadkommas redan finns i området. Främst i form av alla dessa företag som redan bedriver sin verksamhet där, inklusive deras redan existerande nätverk. Problemet gäller kanske hur de lokala förutsättningarna kan organiseras till en sammansatt policy (strategi), inte om resurserna som sådana är tillräckliga. En av de lokala - för Sorgenfri industriområde specifika - förutsättningarna är även småföretagen. Frågan som blir synlig i det här fallet är om småföretag som är verksamma i industriområdet egentligen har något ”redan existerande” nätverk, särskilt med tanke på att flera informanter uttalat sig om att kontakten (små)företag emellan är ganska fragmenterad i industriområdet.

Det blir väldigt svårt att tänka sig någonting annat än att samtliga informanter redan har ett nätverk, dock inte i avseendet som har men industriområdets vitalisering att göra. De flesta företagen är ytterst beroende av något slags nätverk i dag. Dock har nätverksbildningen väldigt ofta med effektiviseringen att göra. Det som oftast ligger till grund för ett visst nätverk

[26] Blomberg (2003)

är att flera aktörer samlas kring gemensamma nyttigheter.[27] Därför skulle man i vårt fall kunna säga att samtliga småföretagare - bortsätt från Företagsgruppen - inser att det inte är effektivt att satsa tid (som man redan har brist på) och engagemang på någonting som inte *direkt* har med deras företagsamhet att göra. Av den anledningen skulle man kunna uppfatta denna företeelse som att småföretagarna har svårt att inse och definiera de direkta vinsterna som deras företagsverksamhet skulle kunna dra av industriområdets vitalisering. Exempelvis att bedriva sin företagsamhet i ett centrumnära och med gott renommé område. Frånvaro av det egna engagemanget hos småföretagare bestäms alltså av flera faktorer:

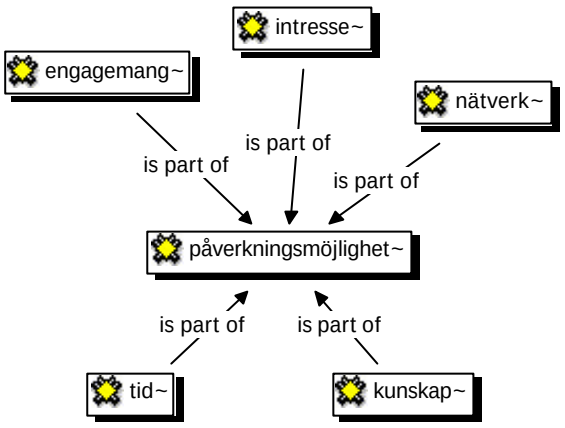

Fig. 6. Faktorer som bestämmer (alt. avgör) en aktörs påverkningsmöjligheter.

Däremot skulle man kunna tänka sig att Företagsgruppen - dock inte minst Malmö stad - tar på sig ”storebrors ansvar” i syfte att engagera småföretag. Inte minst genom att man på ett systematiskt och relevant sätt påpekar och argumenterar för vinsterna med industriområdets tänkbara vitalisering även ur småföretagsperspektivet. I stället för att - som det verkar - vara en företagarförening där några enstaka större företag bestämmer över dagordningen, skulle Företagsgruppen kunna vara en nätverksfrämjande aktör som kan stimulera framväxten av samverkan mellan alla företag i området, såväl stora, medelstora som små företag. Företagsgruppens uppgift i detta fall skulle *inte* vara att *ansvara* för nätverksutvecklingen utan *underlätta* tillkomsten av forum för samverkan skapade av företagen själva. Risken är dock att en eller flera dominerade aktörer inom Företagsgruppen kan utforma värderingar och normer som andra exempelvis småföretag ”tvingas” följa. Dock hävdar Hreinsson & Nilson (2003) att ett nätverk är socialt betingat. Nätverk kan beskrivas som en varaktig, frivillig, icke

[27] SOU (1998:92)

formaliserad mellanmänsklig förbindelse där hierarkiska relationer inte kan uteslutas. Nätverksrelationens huvudfunktioner är utbyte, reproduktion och sammanhållning samt utestängning eller rekrytering.

Nätverksstyrning kan alltså i korthet uppfattas som en uppsättning av ömsesidigt beroende aktörer som samlas kring avgränsade samhällsproblem. Den starka ömsesidiga påverkan aktörer emellan leder däremot inte att vinsten och förlusten av en viss förändring automatiskt fördelas på ett effektivt eller rättvisst sätt. Aktörer som *inte* dragit på sig några kostnader kan göra vinster. De kan vara *friåkare* på andras bekostnad.[28] Småföretag som ”bara” hyr lokaler i Sorgenfri industriområde skulle kunna uppfattas av vissa andra aktörer (exempelvis fastighetsägare, Malmö stad, Företagsgruppen etc.) som potentiella friåkare. Med tanke på att de inhysta småföretagen *inte* (eller i väldigt begränsad utsträckning) drar på sig några kostnader av områdets vitalisering, men däremot drar alla vinster av den, finns det en risk att aktörer som dragit på sig kostnader kräver något slags kompensation. Denna kompensation skulle bland annat kunna vara i form av exkluderbarhet dvs. att man inte tar hänsyn till småföretagarnas åsikt och önskemål angående Sorgenfri industriområdes vitalisering:

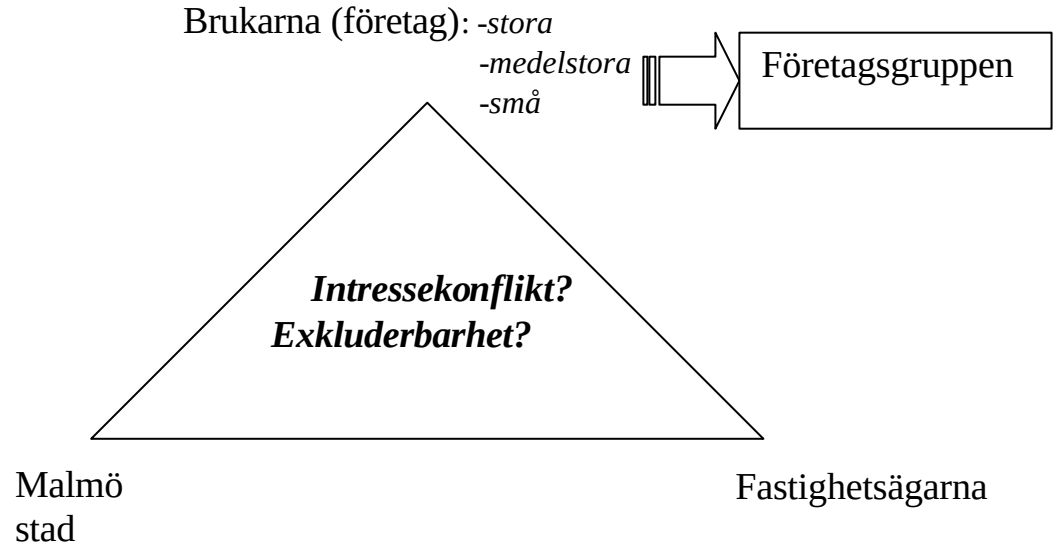

Fig. 7. Exempel på den möjliga påverkningsprocessen intressenter emellan, där Företagsgruppen kan - i förhållande till små enskilda företag - mycket väl fungera som en enskild intressent.

[28] Cars & Snickars (1994)

6 Avslutning

Utifrån Stadsbyggnadskontorets (2001) *lista över företag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde* inser man att det finns ca 81 företag och organisationer som är verksamma i Sorgenfri industriområde, därav de flesta är inhysta. Hartting (2003) hävdar att skapandet av ett lokalt samverkansnätverk kring avgränsade samhällsproblem (*nätverksstyrning)* kan ses som nödvändiga instrument för att säkerställa legitim och effektiv offentlig politik. I vårt fall skulle det kunna innebära att den tänkbara vitaliseringen av Sorgenfri industriområde mer blir genomförbar om man använder sig av multiaktörslösningar. Frågan som automatiskt blir synlig är på vilket sätt man kan identifiera primära aktörer. Man kan säga att primära aktörer ofta har ett visst primärt intresse. Primära intressenter kan man - i vårt fall - kunna definiera som aktörer vars deltagande är nödvändigt för att en vitalisering av Sorgenfri industriområde skall åstadkommas. En av de nödvändigheterna är *kundunderlag*. Utan småföretag som hyr lokaler i industriområdet (läs kunder) kan en resurssatsning på industriområdet leda till ett misslyckande, vilket Sorgenfri industriområde inte har råd med.

Som tidigare avsnitt har påvisat anser de flesta informanterna att Sorgenfri industriområde har en outnyttjad potential. Av de ca 81 företag och organisationer som är verksamma i Sorgenfri industriområde tillhör cirka 69 småföretag (0-49 anställda). Trots det faktumet verkar det som att småföretagarnas åsikt, tyckande och tänkande angående industriområdets vitalisering inte kommer fram. Dessutom har det visat sig att existensen av Företagsgruppen inte försäkrar att ”alla” företag (som bedriver sin verksamhet i industriområdet) skall involveras i den tänkbara diskussionen kring vitaliseringen av Sorgenfri industriområde. Det har visat sig att samtliga informanter inte ens känner till Företagsgruppens existens, trots att vissa småföretagare har bedrivit sin verksamhet i industriområdet i över 10 år. Inte minst därför kan Företagsgruppen - i förhållande till små enskilda företag - mycket väl uppfattas som en enskild intressent, där några enstaka stora företag bestämmer över diskussionsagenda. Malmö stad har inte heller visat något slags ”vilja” att åtminstone försöka involvera småföretagare i diskussionen kring ämnet i fråga (jfr s 44). Denna exkluderbarhet av småföretag kan resultera i att Sorgenfri industriområdes potential förblir outnyttjad samt att man går miste om att utöka industriområdets resurskapacitet. Med andra ord gäller problemet i första hand *hur kapaciteter som redan finns i industriområdet kan organiseras till en sammansatt policy (strategi), inte om resurserna som sådana är tillräckliga*. Framförallt handlar det alltså om en organisatorisk förändring, snarare än om en fysisk (arkitektonisk) riktning.

En aktörs engagemang och vilja att påverka kan alltså uppfattas som en stark resurs. Enligt den institutionella organisationsteorin reagerar ett företag till sin omvärld, vilket leder till att omvärldens värderingar och regler påverkar ett företags handlingar.[29] I vårt fall skulle det innebära att alla organisationer som ingår i Gunnars, Bertils, Julias, Martinas och Stellans *omvärld* påverkar deras inställning till industriområdet som sådant och dess vitalisering. Antonsson (2002) hävdar att småföretag starkt är styrda av sin egen motivation och har bred men inte speciellt djup kunskap när det gäller annat än den direkta verksamheten. Dessutom är småföretag starkt beroende av ägaren och andra småföretag. Om man tar de precis nämnda påståenden som utgångspunkt verkar det som att en av de förklaringarna för småföretagarnas oengagemang ligger i att de främst samarbetar sinsemellan och i väldigt liten utsträckning med andra större organisationer och/eller myndigheter. Inom Gunnars, Bertils, Julias, Martinas och Stellans *omvärld* - som framförallt består av små liknande företag - har vitaliseringen av Sorgenfri industriområde ännu inte kommit på dagordningen. Det är kanske därför som de tror sig veta att det inte finns någon (eller väldigt få) som funderar över Sorgenfri industriområde (jfr 4.5). Att de intervjuade småföretagarna inte visar något direkt engagemang kring industriområdets vitalisering beror i första hand inte på någon genomtänkt rationell strategi, kan man säga. Informanternas agerande grundar sig i deras tolkning av hur deras omvärld reagerat på ämnet i fråga. Brunsson & Jacobsson (1998) hävdar att småföretagsledarna under sin arbetsdag väldigt lite sysslar med de stora framtida frågorna. I stället tvingas de väldigt ofta att reagera på det som redan har hänt. Företagsgruppen representerar däremot främst större företag vars *omvärld* är mer mångfaldig (bestående av olika organisationer och myndigheter), vilket bl.a. gynnar ömsesidigt informationsflöde och därmed kan resultera i att Företagsgruppen mer är insatt i de olika aktuella ämnen. Bland annat därför är det lättare för Företagsgruppen att i god tid mobilisera egna krafter och övervaka egna intressen.

Det egna engagemanget kan vara av strategisk betydelse för enskilda aktörer och det är framförallt därför som stora företag brukar aktivt delta i olika samhälleliga angelägenheter. Att ett enskilt företag aktivt deltar i exempelvis stadsplaneringen innebär det bl.a. att företaget kan få igenom förslag som passar företaget. För att kunna aktivt delta i de olika samhälleliga angelägenheterna behövs ofta både pengar och tid,[30] vilket småföretag ofta saknar. För att ett

[29] Ahrne & Hedström (1999).
[30] Brunsson & Jacobsson (1998).

småföretag skall komma igång med det egna engagemanget behövs ofta stöd från någon utomstående.[31] I vårt fall skulle exempelvis Företagsgruppen och Malmö stad kunna arbeta i riktning mot att utöka deltagarintresse hos småföretag, genom exempelvis att småföretagare får egna representanter vid diskussionsbordet kring vitaliseringen av Sorgenfri industriområde.

Ett av de samarbetsproblemen i nätverksstyrningen är *solidaritetsproblem*, vilket handlar om att det även i gynnsamma situationer kan vara svårt att etablera och upprätthålla samarbete eftersom aktörerna är osäkra på varandras uppfattning om situationen i fråga.[32] Inte minst därför finns det ett stort behov av ”ömsesidig förståelse” (*social contract*) de olika intressenterna emellan; den ömsesidiga förståelsen som kretsar kring både juridiska och normativa lagar och regler (*rules of the game*) samt kring ”den ömsesidiga respekten”.[33]

[31] Antonsson (2002).
[32] Hertting (2003).
[33] Carroll & Buchholtzs (2000).

7 Diskussion

Det här arbetet visar bl.a. att samhällsaktörers mentala bild av ett stadsdelsområde i högsta grad påverkas och avgörs av stadsdelens befintliga fysiska aspekter (inklusive infrastruktur och lokalisering), verksamhetsutövning och stadsdelens historik. Dessutom har det visat sig att de sociala aspekterna som exempelvis trygghet och kommunikation människor emellan inom ett och samma stadsdelsområde lika mycket avgör skapandet av den mentala bilden. Alla dessa aspekter relateras på ett eller annat sätt till varandra, vilket resulterar i att det småningom skapas en ”allmängiltig” uppfattning om området. Den specifika uppfattningens innebörd kan *begränsa* eller *utöka* det optimala utnyttjandet av stadsdelens egentliga potential, dock inte minst påverka och/eller avgöra framtida resurssatsningar på området (se bilaga 3). Nu kan man undra över vilka aspekter bör prioriteras vid vitaliseringen av ett stadsdelområde, dock inte minst vilket tillvägagångssätt bör användas.

Ett tänkbart alternativ skulle kunna vara att man använder sig av *nätverksstyrning* som organisationsform dvs. att man utnyttjar befintliga och/eller skapar nya lokala samverkansnätverk, vilket medför multiaktörs problemlösningar kring avgränsade samhällsproblem. I sin tur kan detta leda till utökningen av det optimala utnyttjandet av en stadsdels egentliga potential. I det fallet innebär det att man mer eller mindre måste prioritera satsningar i riktning mot att utöka delaktighet, engagemang och inte minst att breda ut förståelsehorisonten de olika samhällsaktörerna emellan. Frågan som blir synlig nu är om sådana multiaktörs problemlösningar verkligen är genomförbara, särskilt med tanke på kommuners planmonopol vilket mer eller mindre resulterar i en styrd detaljplanering av städer.

Dessutom skulle man kunna säga att multiaktörs problemlösningar även förutsätter att samhällsaktörer visar direkt engagemang och intresse. I det här fallet har det visat sig att det direkta engagemanget hos exempelvis småföretagare - ej Företagsgruppen - hittills har uteblivit. En av de huvudorsakerna är att man har nedsatt uppfattning om den egna kunskapen kring stadsplanering och påverkningsmöjligheter. Man kan fråga sig om detta oengagemang kanske är en konsekvens av en sedvanlig struktur som har genomsyrat vårt samhälle i så många år, nämligen att kommuner skall detaljstyra stadsplaneringen, medan andra aktörer mer eller mindre ”bara” skall låta sig ledas och acceptera. Kanske är det dags för en organisatorisk förändring.

Referenslista

Antonsson, Ann-Beth (2002). *Hållbar tillväxt i små företag - omöjlig utmaning eller möjlig utveckling.* Svenska Miljöinstitutet, Stockholm.

Andersson, Roland (1998). *Attraktiva städer. En samhällsekonomisk analys.* Byggforskningsrådet, Stockholm.

Ahrne, Göran & Hedström, Peter (red. 1999). *Organisationer och samhälle. Analytiska perspektiv*. Studentlitteratur, Lund.

Backman, Jarl (1998). *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur, Lund.

Bell, Judith (2000). *Introduktion till forskningsmetodik*. 3:e uppl. Studentlitteratur, Lund.

Blomberg, Jesper (2003). *Projektorganisationen – kritiska analyser av projektprat och praktik*. Liber Ekonomi, Malmö.

Boverket (2002). *Stadsplanera – i stället för trafikplanera och bebyggelseplanera*. Karlskrona.

Brunsson, Nils & Jacobsson, Bengt (1998). *Den viktiga standardiseringen.* Nerenius & Santérus, Stockholm.

Cars, Göran & Snickars, Folke (1994). *Spelet om infrastrukturen. En studie av samverkan mellan privat och offentlig sektor*. SNS Förlag, Stockholm.

Carroll, B. Archie & Buchholtz, K. Ann (2000). *Business & Society. Ethics and Stakeholder Management.* South-Western College Publishing, Mason (Ohio), USA.

Hartman, Jan (1998). *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori.* Studentlitteratur, Lund.

Hertting, Nils (2003). *Samverkan på spel. Rationalitet och frustration i närverksstyrning och svensk stadsdelsförnyelse.* Egalite´, Stockholm.

Hreinsson, Einar & Nilson, Tomas (red.) (2003). *Nätverk som social resurs.* Studentlitteratur, Lund.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.

Persson, Krister (1999). *Makt och lokal utveckling - Vem och vad styr politiska beslut för rummets utformning.* Gruppen för regionalvetenskaplig forskning vid Karlstads Universitet (1999:4), Karlstad.

Sharan, B. Merriam (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

SOU (1998:77). *Kompetens i småföretag*. Småföretagsdelegationens rapport 3. Stockholm.

SOU (1998:92). *Goda idéer om småföretag och samverkan*. Småföretagsdelegationens rapport 5, Stockholm.

Wigblad, Rune (1997). *Karta över vetenskapliga samband. Orientering i den samhällsvetenskapliga metoddjungeln.* Studentlitteratur. 2 upp, Lund.

Övriga källor:

ATLAS/ti. http://www.atlasti.de/worktext.shtml

Ahl, Akiko & Hansson, Christer & Linnsén, Henrt & Widlund, David (2002). *Samhällsplanering – Sorgenfri industriområde*. Rapport 9186. LTH, Lunds Universitet, Lund. http://www.brand.lth.se/utbild/samp/sam-9186.pdf Hämtad (04-03-16).

Företagarnas Riskförbund (FR). *De svenska småföretagarnas vägprioriteringar* http://www.foretagarna.se/pdf/RAP/RAP_2_01.pdf Rapportserie 2. Hämtad (04-05-07).

NUTEK (2002). *Miljöarbete i småföretag – en ren vinst? Företagets villkor och verklighet*. http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/b_2003_02.pdf Hämtad (04-05-12).

NUTEK & SCB (2002). *Företagens villkor och verklighet – format av samhället.* http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/b_2003_07.pdf Hämtad (04-05-15).

Nationalencyklopedin. http://www.ne.se/jsp/notice_board.jsp?i_type=1

Stadsbyggnadskontoret (2001). *Listan över företag som bedriver sin verksamhet i Sorgenfri industriområde.*

BILAGOR
1-2-3

INTERVJUMALL

Frågor till småföretagare:

- Vilket slags värde har Sorgenfri industriområde för Dig och ditt företag?
- Vad tycker Du är bra med Sorgenfri industriområde?
- Vad tycker Du är dåligt med Sorgenfri industriområde?
- (Vad har Du för önskemål apropå områdets tänkbara vitalisering? Det som ”fattas” respektive finns ”överskott” på)
- Hur skulle Du vilja att Sorgenfri industriområde ser ut om ex. 10 år?
- Vilka faktorer är - enligt Dig - viktigaste för att dina önskningar skulle kunna uppfyllas?
- Har Du redan påbörjat något slags formellt eller informellt samtal om områdets tänkbara vitalisering med andra (små)företag som bedriver sin verksamhet i området?
- Vilka förväntningar - apropå områdets tänkbara vitalisering - har Du i förhållande till andra (små)företag som bedriver sin verksamhet i området? Alt. (Var är det som Du förväntar dig av andra små-företag?)
- Finns det - enligt Dig - några risker att vissa företag (exempelvis ditt eller andra småföretag) drabbas mer av den tänkbara vitalis eringen än andra?
- Hur ser Du på möjligheterna andra företag/aktörer kan påverka Din inställning och ditt agerande angående områdets tänkbara vitalisering?
- Hur ser Du på möjligheterna att Du kan påverka andra aktörers/(små)företags inställning och agerande?
- Vilka möjligheter skulle Du vilja ha för att kunna påverka andra aktörer?

PROGRAMFÖRKLARING

Sofielunds företagsgrupp skall genom aktiv kontakt med Malmö stad och företag företrädesvis verksamma inom Sofielunds och Sorgenfris industriområden medverka till att utveckla områdena i en riktning som gynnar företagens verksamhet, dess anställda och närboende samt arbeta för att öka områdenas attraktionskraft i syfte att få nya företag till områdena.

Detta skall ske genom att

- påtala brister och föreslå åtgärder som ökar områdenas anseende
  - påverka ägare och verksamhetsutövare till insatser som höjer fastigheternas och områdenas standard
- inbjuda till företagsträff ar som tar upp angelägna och aktuella ämnen
- stödja nyetablerade verksamheter och erbjuda medlemskap
- söka former för samarbete mellan områdenas olika företag
- arbeta för en ökad säkerhet och trygghet inom områdena
- öka kunskapen om utvecklingen inom Öresundsregionen

Malmö juni 2003
Styrelsen

TANKEKONCEPT
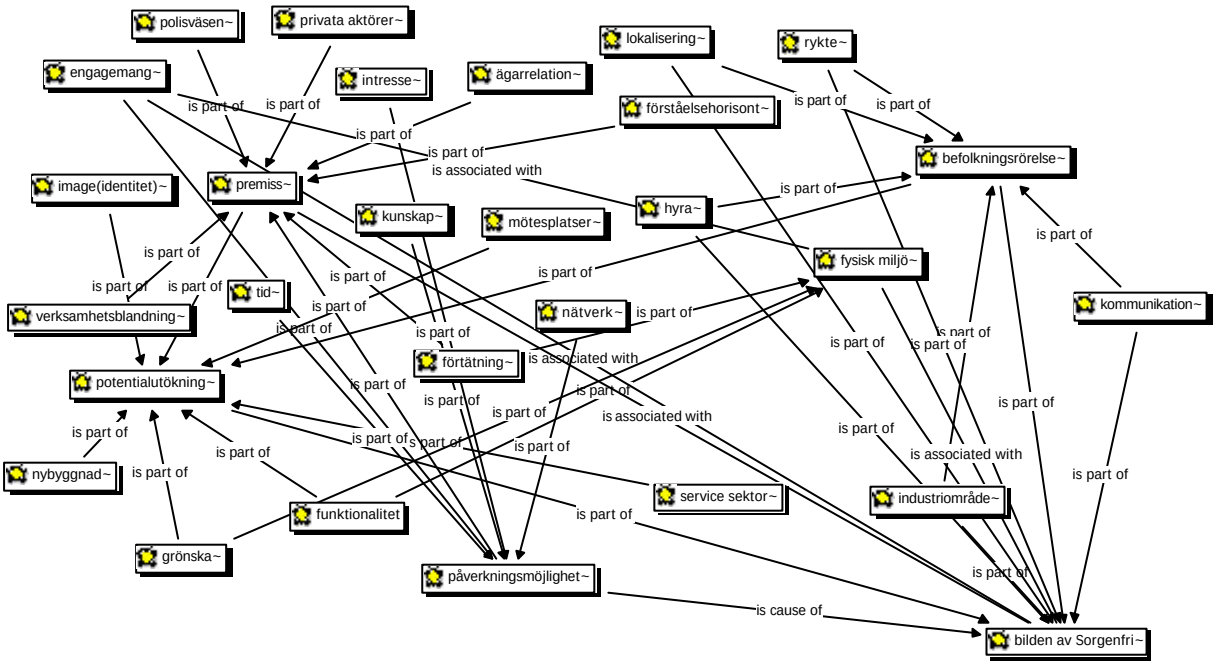
ASPEKTER SOM MAN BÖR TA HÄNSYN TILL VID VITALISERINGEN AV SORGENFRI INDUSTRIOMRÅDE UR SMÅFÖRETAGS PERSPEKTIV